

”MEIDÄN UUSI PERHE”

Ohjelmarunko vertaisryhmään 5–6-vuotiaille lapsille

Taru Aarnio ja Helmi Laaksonen
Opinnäytetyö, syksy 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
Lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Aarnio, Taru & Laaksonen, Helmi. ”Meidän uusi perhe”: Ohjelmarunko vertaisryhmään 5–6-vuotialle lapsille. Helsinki, Syksy 2010. 78 s. Liitteitä 2. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsinki, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)+ Lastentarhaopettajan kelpoisuus.

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen produktio. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa ohjelmarunko 5–6-vuotiaiden lasten vertaisryhmään. Ohjelmarunko tuotettiin Helsingin kaupungin perhehoidon järjestämille Peruskoulutus 1- viikonlopuille. Viikonloput on suunnattu sijaisperheille, joihin on sijoitettu noin vuosi sitten yksi tai useampi lapsi. Koska jokaiselle viikonlopulle tulevat eri lapset erilaisista olosuhteista, ohjelmarunko on sovellettavissa kuhunkin uuteen ryhmään sopivaksi. Ohjelmarungon lisäksi produktiossa on vaihtoehtoisia leikki- ja ohjelmaideoita, joita ohjaajat voivat hyödyntää oman harkintansa sekä ryhmän tarpeiden mukaan ohjelmaa suunniteltaessa ja toteutettaessa. Tällä tavoin soveltaminen koulutusviikonloppujen olosuhteiden, ryhmän jäsenten ja tilojen mukaan on mahdollisimman sujuvaa.

Koska opinnäytetyömme on toiminnallinen, kokeilimme ohjelmarunkoa loka-kuussa 2010 toteutetussa Peruskoulutus 1 -viikonloppussa. Produktion toteutusta oli arvioimassa yksi perhehoidon sosiaaliohjaajista. Tämän lisäksi kysyimme lapsilta molempien päivien lopussa palautteen Nallekorteilla. Toteutuksen jälkeen ohjelmarunkoon tehtiin viikonloppun aikana hyväksi koetut lisäykset.

Perhehoidolta saadun suullisen palautteen mukaan ohjelmarunko todettiin tarpeelliseksi ja käyttökelpoiseksi ja se tullaan ottamaan käyttöön seuraavalla Peruskoulutus 1 -viikonloppulla. Ohjelmarunko tukee perhehoidon työntekijöiden valmistautumista koulutusviikonlopuille.

Opinnäytetyö on työelämälähtöinen ja sitä voi soveltaa erilaisiin toiminnallisiin hetkiin työskenneltäessä leikki-ikäisten lasten kanssa. Opinnäytetyö antaa tarpeellista tietoa leikki-ikäisen lapsen kehityksestä, vertaisryhmätoiminnasta ja sijoitetuista lapsista. Materiaalia voi hyödyntää perhehoidon ulkopuolella esimerkiksi eri vertaisryhmissä.

Asiasanat: perhehoito, leikki-ikäisen lapsen kehitys, vertaisryhmä, toiminnallinen produktio

ABSTRACT

Laaksonen, Helmi and Aarnio, Taru

"Our new family", a program-frame for 5 to 6-year-old children's peer group. 50p., 2 appendices. Language Finnish. Helsinki, Autumn 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

This study was a functional production. The aim of the study was to produce a program-frame for family care organized by the city of Helsinki for 5 to 6-year-old children's peer group. In addition, this program-frame was aimed at family care workers to help organize family education weekends in the future. The objective was also to include different game ideas and suggestions for the instructor to use according to the needs of each different group making the program-frame easy to amend if needed.

The functional production was implemented in Espoo. Four group-sessions with eight children were organized, each session having its own objective. The group sessions' objectives were getting to know each other, supporting social skills and the ability to build relationships with other children, creating a family picture on paper, and closing of the group. Each group-session was assessed by a family care worker who then gave feedback by using a form designed by us.

The family care workers stated that the program-frame was useful and helped workers save time on education weekends. According to the feedback, the program-frame will be used from the next education weekend onwards.

The production gives useful information of the growth of a pre-schooler and of children placed in foster families. However, the material can also be used in other peer group activities beyond family care. The nature of the program-frame is work-oriented and it can be shaped to different functional situations when working with pre-school aged children.

Keywords: peer group, family care, pre-school aged child, production

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 PERHEHOITO OSANA SIJAISHUOLTOA	8
2.1 Sijaishuolto	8
2.2 Perhehoito	9
2.3 Helsingin kaupungin perhehoito	11
2.4 Helsingin kaupungin perhehoidon Peruskoulutukset.....	12
3 LEIKKI-IKÄISEN LAPSEN KEHITYS	15
3.1 Fyysinen kehitys	15
3.2 Psykkinen kehitys	16
3.3 Sosiaalinen kehitys.....	16
4 VERTAISRYHMÄN VIITEKEHYS KOULUTUSVIIKONLOPUSSA.....	19
4.1 Lasten vertaisryhmät	19
4.2 Vertaisryhmän ryhmäyttäminen.....	20
4.3 Ohjaajan rooli	22
4.4 Sijoitusprosessin alkuvaihe lapsen kokemana	23
4.5 Haasteet sijoitettujen lasten kanssa työskenneltäessä.....	24
5 VERTAISRYHMÄSSÄ KÄYTETTÄVÄT MENETELMÄT JA VÄLINEET	25
5.1 Seikkailukasvatus ja elämyspedagogiikka.....	25
5.2 Taidekasvatus	26
5.3 Liikuntakasvatus.....	28
5.4 Nallekorttien käyttö lapsen kuulemiseen	30
5.5 Perhekuva	31
6 OHJELMARUNGON TOTEUTUS PERUSKOULUTUS 1- VIIKONLOPULLA	32
6.1 Tavoitteet vertaisryhmälle.....	32
6.2 Ohjelman suunnittelu.....	33
6.3 Peruskoulutusviikonloppu Siikarannan hotellilla	34
6.3.1 Ryhmähetki 1, Lauantai 2.10.2010	34
6.3.2 Ryhmähetki 2, Lauantai 2.10.2010	35
6.3.3 Ryhmähetki 4, Sunnuntai 3.10.2010.....	36
6.3.4.Ryhmähetki 5, Sunnuntai 3.10.2010.....	37

7 ARVIOINTI.....	39
7.1 Toiminnallisen opinnäytetyön arviointi.....	39
7.2 Ohjelmarungon prosessin arviointi	40
7.3 Prosessin itsearviointi.....	41
7.4 Eettisyys ja luotettavuus.....	44
8 POHDINTA	46
8.1 Produktion pohdinta	46
8.2 Ammatillisen kasvun pohdinta	47
LÄHTEET.....	49

LIITE 1: Peruskoulutus 1 –viikonlopulle tarvittava aineisto 5–6-vuotiaiden lasten vertaisryhmään.

LIITE 2: Arviointilomake produktion arvioijalle

1 JOHDANTO

Helsingin kaupungin linjaus on, että kaikki alle 12-vuotiaat sijaishuoltoa tarvitsevat lapset sijoitetaan perhehoitoon (Kerkkänen 2010). Helsingissä pitkäaikaiseen perhehoitoon sijoitetaan noin 80 lasta vuodessa (Helsingin kaupunki, sosiaalivirasto 2010b). Perhehoito huostaan otettujen lasten hoitomuotona on kasvava ilmiö, minkä vuoksi kiinnostuimme perhehoidon järjestämistä koulutusviikonlopuista.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen produktio. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa ohjelmarunko 5–6-vuotiaiden lasten vertaisryhmään. Ohjelmarunko tuotettiin Helsingin kaupungin perhehoidon järjestämille Peruskoulutus 1- viikonlopuille. Nämä viikonloput ovat suunnattu sijaisperheille, joihin on sijoitettu noin vuosi sitten yksi tai useampi lapsi. Ohjelmarungon tarve nostettiin esille työharjoittelujaksomme aikana syksyllä 2009, jolloin olimme mukana Peruskoulutus 1- viikonlopussa. Yhteistyökumppanimme toivoivat ohjelmarunkoa 5–6-vuotiaiden vertaisryhmään. Tarkoituksena on, että myös muut henkilöt, jotka työskentelevät leikki-ikäisten lasten kanssa voivat hyötyä työstämme omilla työtahoillaan.

Peruskoulutus 1 -viikonloppu koostuu viidestä ryhmähetkestä, joista yksi on jo valmiiksi suunniteltuna perhehoidolla. Produktiomme tarkoituksiksi jäi suunnitella neljä ryhmähetkeä 5–6-vuotiaiden vertaisryhmään. Asetimme jokaiselle ryhmähetkelle tavoitteet ja sen pohjalta aloimme rakentaa ohjelmarunkoa. Ensimmäisen päivän ryhmähetkien tavoitteet olivat tutustuminen, sosiaalisten taitojen tukeminen vertaisryhmässä. Toisen päivän ryhmähetkien tavoitteet olivat lasten perhekuvan tekeminen ja ryhmän sulkeminen. Kaikkiin ryhmähetkiin asetimme yhteiseksi tavoitteeksi lasten keskinäisen ryhmäytymisen tukemisen ja ryhmäyttämisen. Kaikkien tavoitteiden toteuttamisessa käytimme hyväksi liikunta-, seikkailu- ja taidekasvatusta. Testasimme ohjelmarungon toimivuuden Espoossa Peruskoulutus 1 –viikonlopussa lokakuussa 2010.

Tällaiselle ohjelmarungolle on perhehoidossa tarvetta esimerkiksi henkilökunnan vaihtuvuuden takia. Ohjelmarunko helpottaa työntekijöiden valmistautumista leireille, kun heillä on materiaalia, jota he voivat tilanteen mukaan hyödyntää varsinaisen ohjelman suunnittelutyössä. Ohjelmarungon lisäksi annamme vaihtoehtoisia leikki- ja ohjelmaideoita, joita ohjaajat voivat hyödyntää oman harkintansa sekä kunkin ryhmän tarpeiden mukaan. Tällä tavoin soveltaminen koulutusviikonloppujen olosuhteiden, ryhmänjäsenten ja tilojen mukaan on mahdollisimman sujuvaa.

Tuottamamme ohjelmarunko perustuu teoreettisen viitekehyksen ympärille. Teorian alkuvaiheessa kerromme perhehoidosta osana sijaishuoltoa sekä käymme läpi leikki-ikäisen lapsen kehitystä. Tarkastelemme myös lasten vertaisryhmää. Tämän teorian pohjalta perustelemme jokaisen ryhmähetkemme liikunta-, seikkailu- ja taidekasvatuksella. Työvälineiksi ohjelmarunkoon olemme valinneet Nallekortit ja perhekuvan. Saimme arvion työmme suunnittelun, toteutuksen ja ohjaamisen onnistumisesta perhehoidon sosiaaliohjaajalta (arviointilomake LIITE 2). Näitä asioita arvioimme myös itse ja pohdimme työn prosessia ammatillisuuden ja produktion kannalta.

2 PERHEHOITO OSANA SIJAISHUOLTOA

Ohjelmarunko tehtiin Helsingin kaupungin perhehoidolle, joka on yksi sijaishuollon muodoista. Työmme kannalta koimme tarpeelliseksi kertoa perhehoidosta osana sijaishuoltoa. Tässä luvussa kerromme myös Peruskoulutuksista osana perhehoidon työmenetelmiä.

2.1 Sijaishuolto

Sijaishuolto on lastensuojelussa tapa tarjota lapselle mahdollisuus onnistuneeseen arkeen. Tämä on lastensuojelun tärkein tehtävä. (Pösö 2004, 210.) Sijaishuollolla tarkoitetaan sitä, että lapselle järjestetään huolenpito kodin ulkopuolella. Sitä edeltää kuitenkin huostaanotto, mikä tarkoittaa sitä, että lapsen biologisten vanhempien päätäntävaltaa lapsen elämästä rajataan ja vastuu lapsen huolenpidosta ja sen järjestämisestä siirtyy tuolloin kunnan sosiaalilautakunnalle. Huostaanotto jatkuu kunkin lapsen edun mukaisesti niin pitkään kuin tarve vaatii, mutta enintään 18. ikävuoteen asti. (Mikkola 2004, 77.) Sijaishuoltoon voidaan sijoittaa vain lapsi, joka on sosiaalilautakunnan huostaanottama. Sijaishuollon hoitomuotoja ovat perhehoito, laitoshuolto tai muu lapsen tarpeiden mukainen tapa. Sijaishuolto tarjoaa ympäristön lapsen elämään. Se on osa ammatillista toimintaa ja yksi palvelujärjestelmämme toimintamuodoista. (Pösö 2004, 202–203.)

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi myös vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi silloin, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen tai kun se on lapsen edun kannalta muusta syystä perusteltua. (Lastensuojelulaki 2010/88, luku 10, 49§).

Lapsi otetaan huostaan ja hänelle järjestetään sijaishuolto, jos lapsen huolenpidossa on puutteita tai kodin olosuhteet ovat lapsen terveyden ja kehityksen kannalta uhkaavia. Sijaishuollon katsotaan olevan tarpeen myös, jos lapsi omalla käytöksellään uhkaa vahingoittaa kehitystään tai terveyttään. Sijaishuoltoa järjestetään kuitenkin vain, jos avohuollon tukitoimet eivät ole riittäneet tai onnistuneet ja jos sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista. (Sosiaaliportti 2010.)

Lastensuojelussa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti. Kun sijaishuolto on lapsen edun kannalta tarpeen, se on järjestettävä viivytyksettä. Sijaishuoltoa toteutettaessa on otettava lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. (Lastensuojelulaki 2007/417, Luku 1, 4§.)

Sijaishuollon hoitopaikoissa otetaan huomioon kunkin lapsen yksilölliset tarpeet sekä mahdolliset hoitomuodot. Kunta, jossa lapsi asuu, vastaa lapsen sijoituksesta, hoitopaikasta ja sen tarpeista. Hoitopaikan hoidon tulee vastata lapsen tarpeisiin. Ensisijassa ovat lapsen etu, kehitys ja yksilölliset tarpeet ja niiden pohjalta lapsen sijoitus voidaan suunnitella ja toteuttaa kunkin lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisiksi. (Saastamoinen 2010, 7.)

Kun lapsi on otettu huostaan, sosiaalilautakunnalla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta sekä lapsen olinpaikasta. Määrätyillä huoltajilla on kuitenkin myös oma tehtävänsä. Huoltaja on edelleen huoltaja, mutta tietty valta päättää asioista kielletään. Huoltajilla on kuitenkin vastuu lapsen edustamisesta, esimerkiksi lapsen hoidosta päätettävissä asioissa. (Kangas 2004, 114–115.)

2.2 Perhehoito

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Perhehoitoa annetaan henkilölle, jonka hoitoa, kasvatusta tai muuta huolenpitoa ei voida tarkoituksenmukaisesti järjestää hänen omassa kodissaan tai

muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita hyväksi käyttäen ja jonka ei katsota olevan laitoshuollon tarpeessa. (Sosiaalihuoltolaki 1992/311, §25.) Perhehoidossa on keskeistä se, että lapset ja nuoret kokevat saavansa huolenpitoa ja kunnioitusta. Heillä tulee olla riittävästi tietoa siitä, mitä perhehoito heidän kohdallaan merkitsee ja mihin se liittyy. (Pösö 2004, 210.)

Perhehoitoa on sekä sijaisperheessä että ammatillisessa perhekodissa tarjottava hoito. Sijaiskodit ovat kunnan tai kuntayhtymän hyväksymiä ja ammatilliset perhekodit aluehallintovirastolta luvan saaneita yksiköitä. Nämä sijaishuollon muodot eroavat toisistaan paljon. Kun lapsi on sijaisperheessä toimeksiantosopimuksella, lapsi saa olla tavanomaisessa, perhettä vastaavassa kasvuympäristössä. Aluehallintoviraston luvalla toimivat ammatilliset perhekodit voivat puolestaan toimia tiukempien vaatimusten täytyessä ammatillisen kelpoisuuden suhteen. Ammatilliselle perhekodille ei ole laissa tarkkaa määritelmää ja toiminnan muodot vaihtelevat. (Saastamoinen 2010, 8–9.)

Sijaisperheeksi ryhtyvät ottavat lapsia vapaaehtoisesti kotiinsa asumaan. Sijaisvanhemmillä tulee olla aikaa ja voimavaroja fyysisesti, psyykkisesti sekä sosiaalisesti, koska työ saattaa olla rankkaa lastensuojelutyötä. Sijaisperheelle maksetaan kustakin lapsesta hoito- ja kulukorvausta tietty määrä joka kuukausi. Sosiaaliviranomaisten tehtävänä on valvoa sijaisperheitä sekä antaa heille tukea ja työnohjausta. (Kemppinen 2000, 105–106.) Sijaisperheessä hoidetaan yhtäaikaaisesti korkeintaan neljää lasta ja lukumäärään tulee sisältyä perhehoitajan kanssa asuvat alle kouluikäiset lapset. Jos hoitoa annetaan sisaruksille tai saman perheen jäsenille, voi lukumäärä ylittyä. Jos taas hoidosta vastaa vähintään kaksi henkilöä, joista ainakin toisella on perhehoitajalaissa (1992/312, 3.2.1992) säädetty kelpoisuus, voi hoidettavia olla seitsemän. (Saastamoinen 2010, 8–9.)

Ammatillisella perhekodilla tarkoitetaan yksikköä, jossa jompikumpi vanhemmista tai molemmat tekevät päätyökseen lastensuojelutyötä. Heidän pohjakoulutuksensa suositellaan olevan sosiaali- tai terveydenhuoltoalalta. Ammatillisessa perhekodissa perhekodin vanhemmat saavat jokaisesta lapsesta tietyn rahasumman kuukausittain. (Kemppinen 2000, 106.) Ammatillisessa perhekodis-

sa voidaan hoitaa korkeintaan kuutta lasta kerrallaan. Jos kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille, voidaan määrässä joustaa. Ammatillisessa perhekodissa hoidetaan yleensä sellaisia lapsia, jotka ovat esimerkiksi liian haastavia sijaisperheeseen. (Saastamoinen 2010, 10.)

2.3 Helsingin kaupungin perhehoito

Helsingin kaupungin linjaus on, että kaikki alle 12-vuotiaat sijaishuoltoa tarvitsevat lapset sijoitetaan perhehoitoon (Kerkkänen 2010). Helsingin kaupunki järjestää lyhyt- ja pitkäaikaista perhehoitoa sijaisperheessä tai ammatillisessa perhekodissa niille lapsille, jotka tarvitsevat sijaishuoltoa (Helsingin kaupunki sosiaalivirasto 2010a). Lyhytaikaisella perhehoidolla tarkoitetaan avohuollon tukitoimena tehtyä sijoitusta. Pitkäaikaisella perhehoidolla tarkoitetaan huostaanoton perusteella sijoitettua lasta. Avohuollon tukitoimena tehty sijoitus kestää yleensä muutamasta päivästä muutamaa kuukauteen. Tähän ryhdytään, jos kasvuolosuhteet näyttävät vaarantuvan tai jos lapsen terveys tai kehitys ei ole turvassa. Myös silloin, jos lapsi itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään, voidaan tehdä sijoitus avohuollon tukitoimena. Avohuollon tukitoimiin kuuluu myös muun muassa tukihenkilön tai perheen käyttö, loma- ja virkistystoiminta sekä perhetyö. Jos avohuollon tukitoimet eivät riitä tai ole sopivia, tai jos ne eivät ole lapsen edun mukaisia, voidaan ryhtyä huostaanottoon. (Lamminen 2009, 10.)

Helsingissä tehdään noin 80 uutta sijoitusta perhehoitoon vuosittain (Helsingin kaupunki sosiaalivirasto 2010b). Avohuollosta lapsi lähetetään asiakasohjauksikkoon, josta lapsi tulee perhehoidon asiakkaaksi (Kerkkänen 2010). Jokaiselle lapselle haetaan juuri hänelle sopivin sijaisperhe. Lapsen ja hänen syntymävanhempiansa tilannetta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti ja nämä tapahtuvat asiakassuunnitelmanneuvotteluissa. Sosiaalityöntekijä pitkäaikaisesta perhehoidosta on sijaisperheen, sijoitetun lapsen sekä syntymävanhempien tukena. Lapsi tulee perhehoitoon aina toistaiseksi, mutta sijoitus saattaa kestää aikuisuuteen saakka. Lapsella on oikeus pitää syntymävanhempiansa ja lapselle läheisiin ihmisiin yhteyttä. Tätä yhteyden tarvetta tulee tukea. Myös sijaisper-

heet ovat yhteistyössä lapselle tärkeiden henkilöiden ja eri viranomaisten kanssa. (Helsingin kaupunki sosiaalivirasto 2010b.)

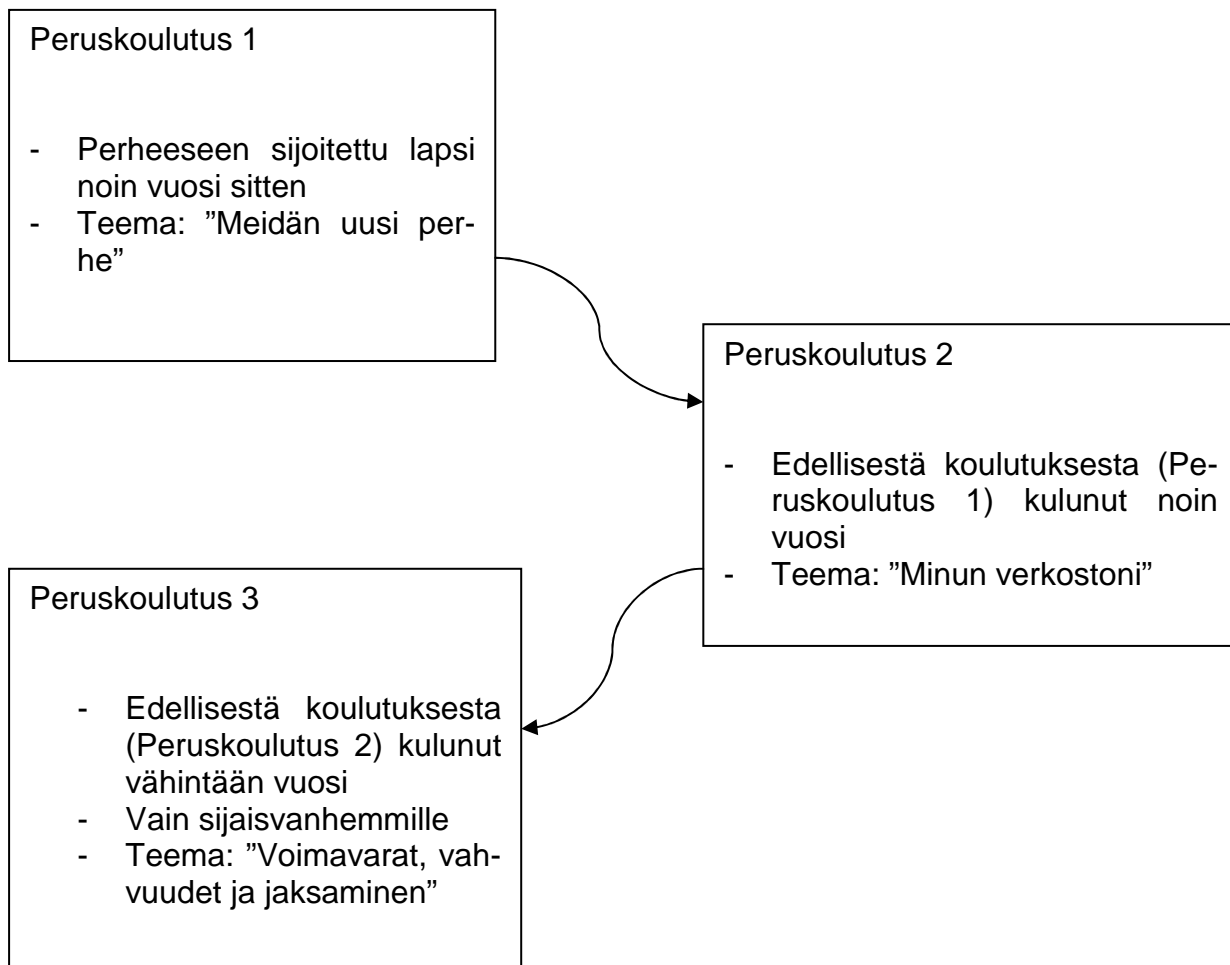
Perhehoidon asiakkaiden määrä on Helsingissä lisääntynyt tasaisesti 20 vuodessa. Vuonna 2007 Helsingin perhehoidossa oli sosiaalityöntekijöiden asiakaina yhteensä 772 lasta tai nuorta. Sinä vuonna helsinkiläisistä huostaan otetuista ja sijaishuoltoon sijoitetuista lapsista noin 43 % oli sijoitettu perhehoitoon ja loput laitoshuoltoon. Sukupuolijakauma oli tasainen. Alle kouluikäisiä Helsingin perhehoidossa oli vuonna 2007 159 eli 21 % kaikista lapsista ja nuorista. (Mikkonen 2008, 4.)

2.4 Helsingin kaupungin perhehoidon Peruskoulutukset

Sijaisperheiden koulutusviikonloput ovat saaneet alkunsa vuonna 2006 Helsingin sosiaaliviraston hankkeesta, jossa pyrittiin kehittämään perhehoitoa. Hankkeen yhtenä tavoitteena on ollut kehittää työmenetelmiä sijoitettujen lasten ja sijaisvanhempien tukemiseksi. Hankkeessa on kehitetty koko perheen peruskoulutusviikonloppuja uusille sijaisperheille ja heidän lapsilleen. Työskentely hankkeen pohjalta jatkuu opinnäytetyön kirjoittamisvaiheessa. Helsingin kaupungin perhehoidon yksikkö järjestää vuosittain, syksyisin ja keväisin, koulutusviikonloppuja sijaisperheille. Koulutukset on jaettu kolmeen eri koulutusviikonloppuun, jotka ovat toteutuneet vuodesta 2007 lähtien. (Rissanen 2008, 6–7.)

Viikonloput ovat prosessinomaisia koulutuksia sijoituksen jokaiselle ensimmäiselle kolmelle vuodelle. Kullakin viikonlopulla on pääteema, jota vanhemmat ja heidän biologiset sekä sijoitetut lapsensa työstävät omissa ryhmissään. Tätä havainnollistamme kuviolla 1. Lasten ryhmät jaetaan iän mukaan. Alle kouluikäisten ryhmissä perheen biologiset ja sijoitetut lapset ovat samassa ryhmässä. Koulutusleirien tavoitteena on antaa sijoituksen alkuvaiheessa tärkeää tietoa sijoituksen ensimmäisten vuosien haasteista, pohtia asioita vapaasti vertaisryhmän kesken ja auttaa vanhempia ja lapsia luomaan vertaistukiverkostoja. (Mantila, Mikkonen & Väinölä 2008, 96.)

PERUSKOULUTUKSET

Kuvio 1. Tämä kuvio havainnollistaa Peruskoulutusviikonloppujen järjestyksen ja tarkoituksen.

Peruskoulutus 1 on tarkoitettu sijaisperheille, joihin on noin vuosi sitten sijoitettu lapsi. Koulutusviikonlopun aikana keskitytään siihen, mitä uusi perheenjäsen on tuonut mukanaan ja miten sijoitus on muuttanut perheen arkea ja rooleja. Lasten ryhmissä teemana on "Meidän uusi perhe". Lasten ryhmissä tähän paneudutaan tekemällä perhekuva ja käymällä sitä läpi. Ryhmien tarkoituksena on käydä läpi sijoitukseen ja muuttuneeseen perhetilanteeseen liittyviä asioita ja tunteita leikin, askartelun ja keskustelun keinoin. (Aura 2009.)

Peruskoulutus 2:een osallistuessa sijaisperheen uuden lapsen sijoituksesta on kulunut noin kaksi vuotta. Sijaisperheet ovat oppineet tuntemaan toisensa, ja

heillä on todennäköisesti jo hieman kokemusta yhteydenpidosta lapsen läheisverkoston kanssa tapahtuvaan yhteistyöhön sekä siihen, miten lapsen yhteydenpito hänelle läheisiin ihmisiin on osa lapsen hyvinvointia ja lapsen identiteetin tukemista. Lasten ryhmissä teemana on ”Minun verkostoni”. (Aura 2009.)

Peruskoulutus 3 on toteutettu ensimmäistä kertaa keväällä 2009 ja sen tavoitteena on tukea sijaisvanhemman jaksamista ja käsitellä voimavaroja ja vahvuuksia. Tällöin sijoituksesta on kulunut vähintään kolme vuotta. Viikonlopun teemana on ”Voimavarat, vahvuudet ja jaksaminen”. (Mantila & Mikkonen & Väinölä 2008,107.) Lastenryhmiä ei enää tässä koulutuksessa järjestetä vähäisten resurssien vuoksi (Kerkkänen 2010).

3 LEIKKI-IKÄISEN LAPSEN KEHITYS

Koska ohjelmarunko on tehty 5–6-vuotiaiden vertaisryhmään, on opinnäytetyömme kannalta oleellista tuntea leikki-ikäisen lapsen kehitysvaiheet. Ikäryhmän kannalta on olennaista kiinnittää huomiota lapsen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Kirjoittamamme teoriat ovat vain yleistyksiä tämän ikäisen lapsen kehityksestä, sillä jokainen lapsi on yksilö ja kehittyy omaan tahtiinsa.

3.1 Fyysinen kehitys

Leikki-ikäinen lapsi on taitava ja hän hallitsee perusliikuntamuodot, muun muassa kävelyn, juoksun ja hyppelyn. Hienomotoriikan kehittyneisyys näkyy saksien taitavana käyttönä. (Heinämäki 2000, 20.) Viiden ja kuuden vuoden ikäiset lapset osaavat muovilla, leikata, liimata ja piirtää (Kahri 2003, 31). Tässä iässä lapsen liikeaistin kehittymisen myötä hänen tasapainonsa ja liikkeittensä sujuvuus ja varmuus ovat parantuneet. Leikki-ikäiselle lapselle on luonteenomaista liikkeiden tekeminen peräjälkeen, esimerkiksi siirtymällä juoksusta hyppelyyn. Tämä edesauttaa sitä, että lapsi voi harjoittaa monimuotoisempia liikuntalajeja. (Heinämäki 2000, 20.)

Leikki-ikäinen kokeilee mielellään liikkumisensa rajoja: tasapainoa, kestävyyttä, joustavuutta ja nopeutta. Erilaiset liikuntamuodot ovat tämänikäiselle lapselle mieleistä tekemistä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010.) Tällä tavoin lapsi kehittää liikkumistaan ja liikkeidensä hallintaa. Lapsi oppii myös tuntemaan ja hallitsemaan jatkuvasti muuttuvaa kehoaan. Hieman haasteellisemmat askareet ovat kuusivuotiaan mieleen, kuten ompeleminen, nikkarointi, leipominen ja kokkaaminen. (Kahri 2003, 35, 39.)

3.2 Psyykinen kehitys

Leikki-ikäinen lapsi kykenee ajattelemaan ja päättämään asioita, jotka hän on joskus itse kokenut ja nähnyt, mutta jotka eivät juuri sillä hetkellä ole nähtävissä. Lapsen on vaikea pelkästään ajattelemalla ratkaista asioita, mutta kuvien ja virikkeiden avulla se on helppoa. Leikki-ikäisellä lapsella lyhytkestoinen muisti kehittyy, kielenkehityksessä ääntäminen selkeytyy ja lauserakenteet sekä kieliooppi alkavat sujua. Tämän ikäiselle lapselle on suuri merkitys sillä, että hän suoriutuu tehtävistä, onnistuu ja osaa. Leikki-ikäisellä lapsella tarkkaavaisuus on sen verran kehittynyttä, että hän kykenee kuuntelemaan aikuista noin puoli tuntia yhtäjaksoisesti. (Heinämäki 2000, 21–22.)

Viiden ja kuuden vuoden iässä lapsi kyselee paljon elämästä ja hän on suuri pohdiskelija. Lapsi pohtii elämän suuria asioita ja hakee niihin syitä. Tämän ikäinen lapsi pitää kovasti tarinoista ja hallitsee monenlaisia käsitteitä, kuten tänään, eilen, alla ja takana. Tämän ikäinen lapsi pohdiskelee, mikä on oikein ja mikä väärin. Viiden ja kuuden vuoden iässä lapsi huomaa sukupuolien väliset erot ja ymmärtää kasvavansa pojasta mieheksi ja tytöstä naiseksi. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010.)

Kuuden vuoden ikäisenä lapsi on erittäin kiinnostunut numeroista ja kirjaimista. Tämän vuoksi osa lapsista saattaa oppia kirjoittamaan, lukemaan tai laskemaan jo ennen kouluun menoa. Kuusivuotiaan mielialat ovat vaihtelevia ja he väsyvät helposti. Kuusivuotias ihailee ”isompia”, vanhempia ja kavereitaan. Kavereiden merkitys on kuusivuotiaalle suuri, vaikka vanhemmat, läheiset ja perhe ovat hänelle kuitenkin tärkeimpiä. (Kahri 2003, 37–38.)

3.3 Sosiaalinen kehitys

Viiden ja kuuden vuoden ikä on lapselle tärkeimpiä vaiheita sosiaalisten käyttäytymismuotojen kehityksessä. Useat sinä aikana opitut käyttäytymismallit säilyvät läpi elämän ja niillä on vaikutusta myöhempisiin ikävaiheisiin. Jotta sosiaaliseen yhteisöön kasvaminen tapahtuisi toivotulla tavalla, lapsi tarvitsee tähän

muita lapsia. Konkreettiset ongelmat, jotka tulevat esiin leikeissä, ovat usein pohjana sosiaalisen käyttäytymisen perussääntöjen harjoittelukselle. (Zimmer 2001, 26–30.)

Leikki on tärkeä osa lapsen kehitystä ja lapsi tarvitsee sitä jatkuvasti. Lapsen kasvaessa ja kehittyessä hänen leikkinsä saa erilaisia ulottuvuuksia ja kehittyy monipuolisemmaksi. Viiden ja kuuden vuoden iässä lapsen suosiossa ovat monet mielikuvitus-, rooli- ja liikuntaleikit. Leikin avulla lapsi elää ja kehittää itseään. Leikissä hän käsittelee omaa elämäänsä, tunteitaan ja tapahtumia. Se on lapsen tapa purkaa ja käsitellä sisällään olevia asioita ja näin ollen se vaikuttaa lapsen persoonallisuuden kehittymiseen. Leikin avulla aikuinenkin voi kommunikoida lapsen kanssa ja kohdata hänet omana itsenään. Kaverin kanssa leikkessään lapsi oppii kommunikoimaan ja jakamaan omia ajatuksiaan toisen kanssa ja siinä kehittyvät itsenäisyys ja yhteistyötaidot. (Kahri 2003, 39–41.)

Leikkeihin otetaan mallia sosiaalisesta ympäristöstä ja sen myötä ristiriidat leikeissä lisääntyvät. Jos ongelmiin ja ristiriitoihin ei leikeissä löydy ratkaisua, voi esimerkiksi aggressiivisesta käyttäytymisestä tulla tapa kohdata sosiaaliset tilanteet omassa elämässä. (Heinämäki 2000, 23.) Lapsi oppii tiettyjä tapoja ja malleja eniten kotonaan ja vanhemmiltaan. Tämän vuoksi koti on lapselle tärkeä kasvu- ja elinympäristö. Kotona lapsi oppii käytöstavat, vastuuta, työtapoja ja tottumuksia. (Kahri 2003, 25.)

Tavoitteena lapsen sosiaalisen käyttäytymisen tukemisessa on lisätä sallittua ja hyväksyttävää toimintaa ja vähentää epäsopivaa käytöstä. Ryhmässä lapsi voi ottaa sosiaalisen käyttäytymisen mallia ohjaajalta. Ohjaaja puolestaan voi puuttua lapsen/ryhmän käyttäytymiseen, jos siihen on tarvetta. Jotta lapsi pystyy sisäistämään eettiset arvot ja kunnioittamaan toista ihmistä, hän tarvitsee kokemuksia positiivisesta vuorovaikutuksesta. Vuorovaikutuksessa, jossa halutaan edistää ihmissuhteita, kiinnitetään huomiota tunteiden havaitsemiseen ja niiden tunnistamiseen. Lapset oppivat näistä erilaisia tunnetaitoja. Lapsi voi eri tilanteissa miettiä, miten huomioida toista ja miten toimia omien tunteiden kanssa. Pohdintoihin vaaditaan ohjaajaa, jolla on riittävät vuorovaikutustaidot. Lapsen käyttäytymistä tulee vahvistaa johdonmukaisesti ja positiivisella asenteella.

Näin sosiaalistuminen ohjataan toivottuun suuntaan. Vuorovaikutus- ja tunnetaitoja voi harjoitella hyvin sääntöleikkien, pelien sekä pari- ja ryhmätöiden avulla. (Autio & Kaski 2005, 78–79.)

4 VERTAISRYHMÄN VIITEKEHYS KOULUTUSVIIKONLOPUSSA

Koulutusviikonloput perustuvat vertaisryhmätoiminnan ympärille. Lasten vertaistoiminta perustuu kokemusten jakamiseen ja vastavuoroisuuteen. Pienet lapset tarvitsevat tarkan viitekehysten ollessaan mukana vertaistoiminnassa. Heille tulee selittää sillä hetkellä käsiteltävä asia selkeästi. Lapsen pitää kokea kuuluvansa juuri siihen ryhmään, missä hän on omien kokemustensa kautta. (Taitto 2001, 193–196.)

4.1 Lasten vertaisryhmät

Lasten vertaistoiminnan vetämisessä on välttämätöntä, että ammatillinen ohjaaja on toiminnassa mukana. Lasten vertaistoiminta ei ole terapiaa. Menetelmänä lasten vertaistoiminnassa käytetään esimerkiksi keskusteluja, luovaa toimintaa tai leikkiä. Menetelmän valitsemiseen vaikuttavat lapsen ikä ja kehitystaso sekä lapsen valmiudet ja tarpeet. (Taitto 2001, 196–201.) Vertaisryhmän säännöt on hyvä tehdä ryhmäläisten kanssa yhdessä heti alussa. Silloin ne toteutuvat parhaiten, koska sääntöjen yhdessä tekeminen sitouttaa ryhmäläiset toimimaan yhteisen hyvän puolesta. (Autio & Kaski 2005, 110.)

Lasten vertaisryhmä koostuu lapsista, jotka ovat samanlaisessa elämäntilanteessa tai, joilla on jokin yhteinen ongelma. Vertaisryhmässä on yleensä tarkoituksena jakaa kokemuksia ja ratkoa tai lieventää ongelmia yhdessä. Ryhmässä kokemusten jako helpottaa usein ongelman käsittelyä. Vertaisryhmän toimintaperiaatteina voidaan pitää keskinäisen tuen ja kokemusten jakamista, yhteisöllisyyttä, vastavuoroisuutta sekä yhteisvastuullisuutta. Pienten lasten kohdalla on tärkeää huomioida perhekokonaisuus lapsen edun taustalla. Vanhempien ryhmän katsotaan kuuluvan olennaisesti lasten ryhmän rinnalle. Koko perheen hyödyn kannalta on hyvä, että ryhmät toimivat samanaikaisesti. (Taitto 2002, 22–23.)

Lasten vertaissuhteissa tärkeitä tekijöitä ovat leikkiminen, yhteistyö ja kilpailu. Vuorovaikutuksessa lapset valitsevat itse oman käyttäytymistapansa ja leikkikumppaninsa ja näin voivat itse toimia mieltymyksiensä mukaan. Lapset rajoittavat toisiaan, keksivät ratkaisuja tilanteisiin ja jakavat keskenään oppimiaan asioita. Uusien kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen vaikuttaa, kun lapset keksivät keskenään ratkaisuja uusiin tilanteisiin. (Koivula 2010, 26–28.) Lasten leikkiessä vertaisryhmissä heille avautuu uusi sosiaalinen ympäristö, joka tarjoaa heille erilaisen sosiaalisen ympäristön kuin aikuisen kanssa leikittäessä. Vertaisryhmät muodostuvat usein sukupuoliroolien ympärille. Vertaisryhmän leikkeihin heijastuvat lasten aiemmat sosiaaliset kokemukset, kuten perhetaustat ja lastensuojeluhistoria. (Ahnert, Pinguart & Lamb 2006, 665.)

4.2 Vertaisryhmän ryhmäyttäminen

Peruskoulutus 1 viikonlopuilla ryhmäyttäminen on merkityksellistä, jotta lasten välille voisi muodostua uusia kaverisuhteita. Ryhmäyttäminen antaa myös mahdollisuuden sille, että ryhmään saadaan luotua turvallisuuden tunnetta. Kun ryhmäläiset kokevat olevansa turvassa ja he ovat toisilleen tulleet jo hieman tutummiksi, syntyy ryhmän sisälle mahdollisia vuorovaikutussuhteita.

Ryhmäyttäminen tarkoittaa toiminnallisiin tehtäviin perustuvaa prosessia, jossa pyritään luomaan ryhmän turvallisuus mahdollisimman hyväksi. Ennen ryhmäyttämistä on tärkeää miettiä ryhmän tavoitteet, koska tämä määrittelee sen, kuinka turvalliseksi ryhmä halutaan luoda. Ohjaajan omalla työskentelyllä on suuri rooli. Ryhmästä voi havainnoida, mitä minuuden osa-alueita ryhmäläiset uskaltaavat tuoda itsestään esille. Tämä ei kuitenkaan ole suoraan verrannollinen ryhmän turvallisuuteen, koska ihmisillä on erilaisia tapoja tuoda itseään esiin, toisille saattaa olla joka tilanteessa haastavaa kertoa esimerkiksi tunteistaan. Samoin voidaan tarkkailla, kuinka ryhmäläiset suhtautuvat toistensa ajatuksiin ja asioihin sekä sitä, kuinka paljon annetaan tilaa toisten itseilmaisulle. Tämä on suoraan verrannollista turvallisuuteen. Elekieli, ryhmäläisten sijoittuminen toisiinsa nähden, fyysinen läheisyys ja vapautuminen kertovat turvallisuuden asteesta. Tämän vuoksi luottamuksen kasvua on tuettava ryhmäyttämisprosessissa.

sa. Luottamus lisääntyy muun muassa silloin, kun ihmiset tietävät oman paikkansa ryhmässä tai oppivat tuntemaan omia reaktioitaan. Luottamusta lisää myös se, jos jokin tunne yhdistää ryhmäläisiä tai jos ryhmäläiset tulevat hyväksytyksi sellaisina kuin ovat. (Aalto 2000, 71–73.)

Annoimme ryhmähetkissä lapsille vapaaseen leikkiin aikaa, jotta lapset verkostoituisivat keskenään. Tutkimuksen mukaan vertaissuhteilla on lapsen kehityksen kannalta suuri merkitys. Vertaisikäiset sekä opettavat toisiaan että oppivat toisiltaan. Lasten kokemusmaailmassa vertaisten merkitys leikkitilanteessa on suurempi kuin aikuisen merkitys, aikuiset koetaan rajoittavina tekijöinä. (Koivula 2010, 26.)

On tutkittu, että ryhmissä voidaan käydä läpi viisi eri kehitysvaihetta. Ensimmäisenä käydään läpi ryhmän muodostumisvaihe, jossa ryhmäläiset tutustuvat keskenään. Ryhmän ohjaajan kuuluu tässä vaiheessa luoda rakenne ja ryhmän säännöt sekä kertoa, mitä ryhmässä on tapahtumassa. Kuohuntavaiheessa ryhmän sisällä tulee mahdollisesti ristiriitoja, jotka voivat johtua ryhmäläisten erilaisista pyrkimyksistä. Ohjaajan tulee tällöin olla sopimassa ristiriitoja, jotta ryhmässä päästään eteenpäin. Normeista sopimisen vaiheessa ryhmässä on tapahtunut jo jonkin verran tiivistymistä ja ryhmäläiset ovat hyväksyneet ryhmänsä. Suoritusvaiheessa ryhmä syventyy tehtäviin ja on ohittanut edelliset kehitysvaiheet. Päätösvaiheeseen päästään, jos ryhmä lopettaa toimintansa tai, jos joku ryhmäläisistä lähtee pois. (Pennington 2005, 72–73.) Koska vertaisryhmän kesto Peruskoulutus 1- viikonlopulla on niin lyhyt, ei ryhmän kehitysvaiheissa voida edetä kovin pitkälle. Ensimmäiselle tasolle kuitenkin tulisi mielestämme päästä. Uskomme, että ryhmästä riippuen seuraavalle ja ehkä sitä seuraavallekin tasolle pääseminen on mahdollista, mutta vain pintapuolisesti. Mielestämme kaikkia ryhmän kehitysvaiheita ei pidä alkaa edes tavoittelemaan, koska se on mahdotonta viidellä korkeintaan kaksi tuntia kestäväällä ryhmähetkellä eikä se ole viikonlopun tarkoitukseen.

4.3 Ohjaajan rooli

Hyvä ohjaaja kuuntelee ja keskustelee lasten kanssa. Lapsi nähdään yksilönä ja lapselle annetaan ohjeita sen mukaan. Ohjaaja on rehellinen, vastuuntuntoinen ja läsnä tilanteessa. (Autio & Kaski 2005, 63.) Ohjaajan tulee pohtia omia rajojaan ja käyttää sellaisia menetelmiä, joihin oma kokemus tai ammattitaito riittää. Ohjaajan on luotettava ryhmään sekä itseensä ja osoittauduttava luotettavaksi, jotta ryhmäläiset uskaltavat toimintaan mukaan. (Aalto 2000, 137–139.)

Ohjaaja miettii tarkasti, mitä ja miten hän puhuu lapsille. Lapset ottavat ohjaajasta ja muista vertaisistaan mallia ja kuuntelevat koko ajan, mitä ohjaaja sanoo. Lapset kokeilevat rajoja, ja siksi ohjaajan tulee ymmärtää asettaa ne. Lapsi hakee tällä turvallisuuden tunnetta. (Rinta, Lind, Lipponen & Tamminen 2008, 29.) Aura (2009) kertoi, että Helsingin kaupungin Peruskoulutus 1 -ryhmissä pidetään ensiarvoisen tärkeänä turvallisuuden ja välittämisen tunteen olemassaoloa ryhmässä. Lapset tuntevat, välitetäänkö heistä vai ei ja ovatko he tervetulleita ryhmään. (Aura 2009.)

Ohjaajan tulee olla tietoinen minuudestaan. Elämisen taidot kehittyvät kokemuksen kautta. Jos meillä on yhteys itseemme, voimme auttaa toisiakin löytämään itsensä. Mitä enemmän on pystynyt käsittelemään omia tunteitaan, sitä paremmin ja turvallisemmin on läsnä toisten tunnetiloissa. Yksinkertainen tapa pitää yhteyttä omiin tunteisiin on kertoa ryhmälle aloitustilanteessa, miltä itsestä tuntuu. (Aalto 2000, 138.) Herkkyyttä vaaditaan, jotta voidaan antaa toisen tunteille tilaa ja kohdata ne. Ohjaajalle välttämätön kyky on se, että osaa ottaa autettavan tunteet vakavasti ja samalla purkaa ne. Ohjaajan tulee muistaa, että kaikki tunteet ovat sallittuja ja niille pitää antaa tilaa, ymmärrystä ja hyväksyntää. (Aalto 2000, 139.) Empatiakykyä ei saa hyvän ohjaajan ominaisuuksista unohtaa (Rinta, Lind, Lipponen & Tamminen 2008, 29).

Kiireettömyyden luominen on yksi ohjaajan haasteista, koska ryhmiä vedettäessä aika on aina rajallinen. Asiat on osattava käsitellä niin, että myös ryhmän päättäminen hoituu tavoitteiden mukaisesti. Ohjaajan tulee pitää mielessä, että

sisäiset prosessit vievät paljon aikaa. Uudet tilanteet vaativat ohjaajalta joustokykyä: yllättäviä tilanteita saattaa tulla koska vain. Tämän vuoksi varasuunnitelma on aina hyvä olla tehtynä. (Aalto 2000, 139–141.)

4.4 Sijoitusprosessin alkuvaihe lapsen kokemana

Perhehoitoon sijoitettu lapsi tutustuu sijoitusprosessin ensimmäisessä osassa uuteen perheeseensä 0–2 vuoden aikana. Lapsen tausta on yksi asia, joka määrittää sitä, kauanko turvallisuuden ja kiintymisen tunteen saavuttamiseen menee aikaa. (Mantila, Mikkonen & Väinölä 2008, 42.) Lapsen ikä, sukupuoli, sijoitusprosessin vaihe ja sosiaalinen asema vaikuttavat lapsen turvallisen suhteen muodostamiseen ja kiintymiseen sijaisvanhempinsa (Ahnert, Piquart & Lamb 2006, 665). Useimmilla sijoitetuilla lapsilla on tarve tehdä vaikutus uusiin sijaisvanhempiansa miellyttävällä käytöksellä. Tällä tavoin lapsi toimii ehkäistykseen hylätyksi tulemisen pelkoa. Alkuvaiheen tärkeimpänä asiana pidetään, lapsen näkökulmasta, selviytymistä uudessa perheessä. Rutiinit ja säännöllisyys lisäävät turvallisuuden tunnetta ja auttavat lasta kokemaan vanhemmat turvallisina ja pysyvinä. Turvallisuuden tunteen saavutettuaan lapset alkavat hakea kaikkea sitä, mistä ovat jääneet paitsi. Kiintyminen lujittuu, jos sijaisvanhemmat vastaavat lapsen tarpeisiin lapsen sen hetkisten tarpeiden mukaan eikä vain ikätasolle ominaisten tarpeiden mukaisesti. Näin voidaan auttaa lasta kehittymään ja selviytymään kriisin aiheuttamista traumaista. (Mantila, Mikkonen & Väinölä 2008, 42–43.)

Kahden ensimmäisen vuoden aikana lapsen tulisi löytää oma paikkansa perheessä ja asettua siihen. Lapsen ikä vaikuttaa osaltaan siihen, kuinka helposti hän kiintyy sijaisvanhempiansa. Leikki-ikäinen lapsi saattaa kaivata biologisia vanhempiaan ja elää vielä kahden vuoden jälkeen suuressa lojaliteettiristiriidassa. (Mantila, Mikkonen & Väinölä 2008, 42–44.)

4.5 Haasteet sijoitettujen lasten kanssa työskennellessä

Peruskoulutus 1 -viikonlopuille tulee lapsia, joilla on taustallaan elämänmuutoksia. Jokainen lapsi on kokenut viimeisen vuoden sisällä suuren muutoksen. Sijaisperheiden biologiset lapset ovat saaneet kotiinsa uusia asukkaita ja sijoitetut lapset ovat uudessa kodissa uusien ihmisten ympäröiminä. Lapsen sosiaalis-emotionaaliset häiriöt ovat usein yhteydessä perheen sisällä tapahtuviin lapsen kokemiin kriisitilanteisiin, muutoksiin tai muuttoihin (Heinämäki 2000, 66). Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikilla ryhmän lapsilla olisi sosiaalis-emotionaalisia ongelmia. Heinämäki (2000) toteaaakin, että lasten selviytyminen erilaisista muutostilanteista on erittäin yksilöllistä. On paljon lapsia, joille perheen sisällä tapahtuvista tilanteista tai asuinpaikan muuttumisesta ei koidu minäkäänlaista haittaa. (Heinämäki 2000, 66.)

Sosiaalis-emotionaaliset häiriöt voivat näkyä monin eri tavoin (Kemppinen 2000, 39). Ne tulevat ilmi arkipäivän toiminnoissa: syömisessä, nukkumisessa, siisteyskasvatuksessa ja puheen kehityksessä. Lapsi voi olla esimerkiksi arka, ylivilkas tai hän voi häiritä jatkuvasti toisten toimia. Lapsen itsetunto saattaa vaatia jatkuvaa tukemista. Lapsen taidot eivät välttämättä vastaa hänen ikätasoaan ja lapsella voi olla oppimisvaikeuksia (Heinämäki 2000, 61–62.) Mikäli aikuinen epäilee lapsella olevan jonkinlaisen sosiaalis-emotionaalisen häiriön, kannattaa hänen kiinnittää huomiota lapsen outoihin ja epärealistisiin pelkoihin ja siihen, jos lapsi ei osaa leikkiä. Huomio kannattaa kiinnittää lapseen myös silloin, jos muut lapset suhtautuvat lapseen vieroksuen. (Kemppinen 2000, 39.)

Lasta auttaa se, että hänellä on mahdollisuus käydä läpi tapahtumia sanoin ja kuvin. Sadut, keskustelut ja piirtäminen antavat lapselle mahdollisuuden kertoa omasta olotilastaan. Lapselle täytyy antaa lupa ja aikaa suremiseen. Lapsen tapaan reagoida kriisitilanteisiin ja hänen tuen tarpeeseensa vaikuttavat yksilöllisyyden lisäksi lapsen ikä ja kehitysvaihe. (Heinämäki 2000, 67–68.)

5 VERTAISRYHMÄSSÄ KÄYTETTÄVÄT MENETELMÄT JA VÄLINEET

Viisi- ja kuusivuotiaiden vertaisryhmän ohjelmanrunkoa suunnitellessamme keskeisimmiksi menetelmiksi nousivat seikkailukasvatus, taidekasvatus ja liikuntakasvatus. Nämä osoittautuivat menetelmiksi, jotka tukevat leikki-ikäisen lapsen kasvua ja kehitystä. Seikkailukasvatus esiintyy ohjelmanrungossa ulkoilussa, taidekasvatus perhekuvan teossa ja liikuntakasvatus pelien ja leikkien yhteydessä sekä ulkoillessa. Tässä luvussa kerromme myös Nallekorteista ja perhekuvasta, jotka esiintyvät ohjelmanrungossa.

5.1 Seikkailukasvatus ja elämyspedagogiikka

Seikkailukasvatuksessa lapsi on kokonaisvaltaisesti mukana ja siinä ovat oleellista toiminnan lisäksi elämysten kokeminen sekä uudet kokemukset. Lapsi oppii uusia asioita parhaiten, kun hän saa itse tehdä niitä. Seikkailu antaa lapselle onnistumisen kokemuksia, jotka puolestaan kohottavat lapsen itsetuntoa. Jotta seikkailutilanne olisi kasvatuksellisesti mahdollisimman hyödyllinen, tulisi ohjaajan suunnitella seikkailukerrat huolella ja mahdollisimman monipuolisiksi. (Kokljuschkin 1999, 31–34.)

Kun seikkailukasvatus toteutetaan oikein, se tukee lapsen tiedollisia, motorisia ja sosiaalisia taitoja. Se tukee myös lapsen persoonallisuuden kehittymistä. Se antaa jokaiselle lapselle mahdollisuuden kokea uusia asioita ja onnistua. Seikkaileminen auttaa lapsia myös ryhmähengen ja yhteistyön luomisessa, sillä seikkailuun tarvitaan aina kaikkia ryhmän jäseniä. Sen tavoitteena on myös rohkaista lasta kekseliäisyyteen ja uskaliaisuuteen. Seikkailun ohessa on luontevaa harjoitella sosiaalisia vuorovaikutus ja yhteistyötaitoja. Ryhmässä tulee ottaa vastuuta, tehdä kompromisseja ja ottaa erilaisia rooleja. Siinä asetetaan myös yhteisiä tavoitteita ja tuetaan muita ryhmässä mukana olevia. (Kokljuschkin 1999,35 & 42.)

Seikkailukasvatuksen pysyvistä kasvatusvaikutuksista puhuttaessa on tärkeää ottaa huomioon asiakkaan oma muutos- ja toimintamotivaatio. Toisilla saattaa olla suurempi motivaatio seikkailulliseen toimintaan kuin toisilla. Toisilla on motivaatiota itse seikkailuun, mutta omaan henkilökohtaiseen kasvuun ja muutokseen sitä ei ole lainkaan. Toisaalta henkilö, joka ei pidä seikkailullisesta toiminnasta, saattaa oppia ryhmäkokemuksen ja itse toiminnan kautta paljon itseltään, mikä puolestaan ohjaa oman itsen ja minän kehittymiseen sekä kehittämiseen. (Sutinen 2007,154.) Toisesta ihmisestä joku asia saattaa tuntua pelottavalta, kun jollekin toiselle se on jokapäiväinen, tuttu asia (Kokljuschkin 1999, 33).

Elämykset ovat yksilön omia kokemuksia ja vaikuttavat omalta osaltaan yksilöksi kehittymisen prosessissa. Ne pohjautuvat yksilön elämäntilanteeseen ja näin ollen yksilön kokemuksesta riippuen määräytyy se, onko jokin kokemus ollut elämys vai ei. Elämypedagogiikka ohjaa ja rohkaisee yksilöä erilaisiin kokemuksiin ja elämyksiin. Sen avulla tuetaan yksilöksi kehittymistä. (Perttula 2007, 57, 61, 68). Monet normaalit kotiaskareet, kuten siivoaminen, ruoanlaitto, lastenhoito ja autonkorjaaminen, ovat itse kullekin elämypedagogiikkaa ilman ohjausta. ”Elämypedagogiikka tarkoittaa toimintojen ohjattua muotoa, mihin asetettuihin tavoitteisiin pyritään toiminnallisen kokemuksen ja reflektiokeskustelujen kautta”. (Sutinen 2007, 160.)

5.2 Taidekasvatus

Lastensuojelun asiakaslapsen tarvitsevat tukiverkostoja selviytyäkseen. Vaikka nykyään arvostetaan kielellistä sujuvuutta, kaikille lapsille se ei ole kuitenkaan yhtä helppoa. Sellaiset lapset, jotka eivät osaa ilmaista itseään kielellisesti, voivat jäädä helposti kuulematta. Taideilmaisun avulla on mahdollista käynnistää keskustelu, jossa lapsi voi ilmaista elämäkokemuksiaan ja tunteitaan omilla persoonallisilla tavoillaan. Näin lapsella on mahdollisuus purkaa sisintään ja kertoa tuotoksestaan, mikäli hän kokee sen itselleen tarpeelliseksi. Aikuisen tulee olla ainoastaan lapsen saatavilla ja läsnä siinä, mitä lapsi tekee. Lasten ei tarvitse olla lahjakkaita hyötyäkseen luovista ilmaisumenetelmistä, sillä itse pro-

sessi on lopputulosta paljon tärkeämpi. (Parviainen 2007, 198, 206–208.) "Kun lapselle muodostuu käsitys, että hän kelpaa kaikkine tunteineen ja osaa itse tunnistaa ja nimetä tunteitaan ja tutkia niitä taiteen keinoin, on lapselle taattu tärkein eväs elämää varten." Näin lapsi oppii luottamaan muuhun maailmaan, muihin ihmisiin sekä itseensä. Mahdollisuuden kriittisyyteen antaa myös varjo-
puolten ja ilmiöiden tutkiminen. (Pusa 2009, 77.)

Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa on pohjana lapsen kehittymiselle. Lapsikin kohtaa elämässään suruja ja menetyksiä, mutta jos hän on löytänyt luovuuden ja leikin, hänen selviytymisensä tällaisista tilanteista ovat todennäköisimmin nopeampia kuin aikuisella. Moni luovuuden muoto, esimerkiksi kuva, tanssi tai runo, on lapselle hyvä tapa tuoda esiin tapahtumien kulkua tai osia niistä. Niiden avulla voidaan purkaa sisäisiä tunteita ja kokemuksia, joita ei voida tuottaa sanoiksi. Kasvattajan tehtävänä on tarjota lapselle ympäristö, jossa lapsi voi vapaasti etsiä ja löytää asioita itse. (Pusa 2009, 71–73.)

Kuvataidekasvatus antaa kattavasti mahdollisuuksia lapsen aisti- ja havainnointitoimintojen herkistämiseen. Se, mitä lapsi mielikuvituksestaan tuottaa, on pääasiassa muodostunut todellisuudessa tehtyjen havaintojen pohjalta. Kuvataiteen avulla lapsi antaa omille ajatuksilleen muodon ja saa samalla käsiteltyä omia kokemuksiaan ja tunteitaan. Kuvien avulla lapsi harjoittelee myös kommunikointia. Lapselle on tärkeää, että hän voi puhua omista kokemuksistaan, sillä niin hän oppii ilmaisemaan mieltymyksiään ja arvostuksiaan. (Rusanen 2009, 48–50.) Tutkimuksista voidaan todeta, että luonnonvalo, luontoon avautuvat näkyvät ja kauniit värit virkistävät ihmismieltä ja purkavat stressiä (Simpanen 2007, 7). Marjut Mäkivaara ja Mari Sarviaho (1999) perustelevat taidekasvatuksen tärkeyttä, sillä että se "mahdollistaa kokonaisvaltaisen aisteihin, tunteisiin ja mielikuvitukseen perustuvan pohtimisen ja oppimisen". Lapsen piirtäessä muistihavaintojensa ja mielikuvituksensa pohjalta hän hahmottaa ajatuksiaan ja tunteitaan. Kuva jää paperille konkreettisesti lapselle, mikä mahdollistaa sen, että hän voi palata siihen halutessaan myöhemmin uudelleen. (Mäkivaara & Sarviaho 1999, 16.)

Käsityökasvatus osana taidekasvatusta varhaiskasvatusikäisillä tarkoittaa muun muassa saksien, neulan, vasaran ja pensselin käyttöä. Tavoitteet käsityökasvatuksessa leikki-ikäisten lasten kanssa ovat kädentaitojen kehittäminen, elämysten ja onnistumisten tuottaminen, aistitoimintojen sekä herkkyyden kehittäminen. Tärkeää on, että lapsen oivallukset, kokemukset ja elämykset ovat oppimisen pohjana. (Karppinen 2009, 56–58, 59.)

Lapsen kielenoppimisen kannalta tulee huomioida se, että lapsella ja aikuisella on yhteisiä leikki- ja lukuhetkiä. Tällöin keskustellaan usein pidempään ja kieli on moniulotteisempaa. Lukutilanteessa lapsi voi saada tilaisuuden puhua tunteistaan samaistumalla johonkin kirjan hahmoon. Lasten kirjallisuus on tärkeää kasvatuksessa kielen, taiteellisten kokemusten ja ilmaisemisen vuoksi. Lapsen kehityksen kannalta on tärkeää keskittyä myös siihen, miten luetaan. Kirjan kanteen tutustuminen yhdessä lapsen kanssa on hyvä tapa herättää lapsen mielenkiinto ja motivaatio tulevaa satuhetkeä varten. Lukutilanteen aloittamisessa voi käyttää hyödyksi musiikkia ja tarinan tukena voi käyttää konkreettisia esineitä, jotka nousevat tarinassa esiin. (Suojala 2009, 41, 43.)

5.3 Liikuntakasvatus

Liikkuminen vaikuttaa kaikkiin lapsen kehityksen osatekijöihin eli taidolliseen, tiedolliseen, motoriseen ja tunne-elämän kehitykseen. Jotta lapsi oppii liikkumaan ja kehittämään motorisia taitojaan, ohjauksessa tulee ottaa huomioon lapsen yksilöllisyys, olosuhteet ja välineet. Lapsi liikkuu oppiakseen ja oppii liikkumalla. Eniten lapsi oppii aistitoimintojen ja motoristen toimintojen avulla. Ohjaajan tulee kiinnittää huomio ohjeiden ja palautteen antoon liikuntamuodon valitsemisen lisäksi, jotta myös aistitoiminnot saadaan herkistymään. (Autio & Kaski 2005, 54–55.)

Lapsen liikunnalla on kolme keskeistä oppimistavoitetta, jotka ovat motoriset tavoitteet, tiedolliset tavoitteet ja tunne-elämän sekä vuorovaikutukselliset tavoitteet. Motorisiin tavoitteisiin kuuluvat muun muassa erilaisten liikkeiden oppiminen ja kuntotekijöiden sekä toimintakyvyn kehittyminen. Tiedollisiin tavoit-

teisiin kuuluvat esimerkiksi toiminnan kautta oppiminen, sääntöjen ja normien oppiminen sekä keskittymiskyvyn vahvistuminen. Mitä vaihtelevampi ja moninaisempi ympäristö on ja mitä enemmän toimintaa voidaan muunnella, sitä enemmän lapsi niistä kerää tietoa ja kokemuksia. Piaget`n mukaan lapsen älykyys kehittyy samaan aikaan, kun lapsi toimiessaan käsittelee esineitä, joita hänen ympäristössään on. Ajattelemisen on aluksi aktiivisen toiminnan muodossa. Kun lapsi oppii hallitsemaan tilanteita käytännön tasolla, hän päätyy lopulta niiden hallintaan myös teoreettisella tasolla. (Zimmer 2001, 33–34.)

Tunne-elämän ja vuorovaikutuksellisiin tavoitteisiin liikunnassa luetaan muun muassa myönteisen minäkäsityksen vahvistuminen, tunnetaitojen oppiminen sekä omien vahvuuksien löytäminen. (Autio & Kaski 2005, 55). Liikunnallisen kasvatuksen tulisi rakentua niin, että lapsi voi erilaisten vaikeusasteiden välillä valita sen, joka vastaa hänen taitojaan. Lapsen minän kehitykselle on tärkeää odottaa, kunnes hän itse on valmis tiettyihin tehtäviin. Lapsi osaa usein itse arvioida omat kykynsä tarkkaan. Jos lapsi kieltäytyy liikunnallisista leikeistä, hänellä on useimmiten syynsä siihen. Lasta ei saisi painostaa eikä pakottaa osallistumaan liikuntaleikkeihin tai suorittamaan jotakin tiettyä tehtävää. (Zimmer 2001, 23, 25–26.)

Liikuntahetkien tulee sisältää runsaasti leikkiä, lasten ideoita ja kokeiluja sekä pedagogisesti ohjattua monipuolista toimintaa. Kun nämä asiat toteutuvat, lapsella on mahdollisimman hyvät mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä omien edellytystensä mukaisesti. Kannustus ja hyväksytyksi tuleminen on tärkeä huomioida ryhmässä. Ne, jotka usein kieltäytyvät tekemästä mitään, tarvitsevat eniten kannustusta. (Karvonen 2000, 25–26.) Liikuntakasvatuksessa pitää ottaa huomioon ne lapset, joilla on haasteita tällaisissa tilanteissa, ja jotka eivät välttämättä pärjää samanikäisten ryhmässä. Heillä voi olla esimerkiksi kehitysviiveitä tai he voivat kärsiä huonosta itsetunnosta. He vaativat erittäin herkkätuntoista ohjausta, jonka tarkoituksena ei ole lapsen heikkouksien korjaaminen, vaan itsetunnon vahvistaminen ja integroiminen ryhmään. Nämäkin lapset pitävät liikuntaa aluksi positiivisena, mutta jos muu ryhmä tuomitsee heidät, he kokevat epäonnistuneensa ja asennoituvat negatiivisesti myös liikuntaan. (Zimmer 2001, 45–47.) Esikouluiän lähestyessä lapsi oppii myös itse arvioimaan itseään, min-

kä vuoksi ohjaajalta ja muulta ryhmältä saatu palaute on tärkeää myönteisen minäkuvan muodostumisen vuoksi (Sääkslahti 2003, 38).

5.4 Nallekorttien käyttö lapsen kuulemiseen

Halusimme produktiossamme kuulla lapsia, jotta saisimme myös lasten näkökulmasta palautetta viikonlopun vertaisryhmästä. Lasten kuulemisella edistetään lasten hyvinvointia ja viihtyvyyttä ryhmissä. Kuuntelussa lapset otetaan huomioon yksilöllisesti ja heidän toiveitaan ja tarpeitaan kuunnellaan. (Turtiainen 2001, 9–10.)

Lapsia tulisi kuulla niin, että lapsella olisi tilaisuus tulla kuulluksi. Kuulemisessa lapsi pääsee samalla vaikuttamaan asioihin. Tällöin lapselle tarjotaan mahdollisuus kertoa asioista sillä tavalla, miten hän itse haluaa asiat ilmaista. Lasta kuunnellaan, arvostetaan ja ollaan aidosti läsnä tilanteessa. (Turtiainen 2001, 56.)

Perhehoidossa on käytössä erilaisia toiminnallisia välineitä, kuten vahvuuskortit, tunnepyörä, tunnesäätilakartta ja produktiossamme käyttämämme Nalle-kortit. Välineillä tähdätään lapsilähtöiseen työotteeseen, jolla saadaan lapsen ääni kuuluvaksi. Koska välineet ovat lapsille tarkoitettuja, ne ovat leikinomaisia ja pyrkivät herättämään lapsen mielenkiinnon ja motivaation työskentelyyn. Toiminnalliset välineet auttavat lasta tunteiden nimeämisessä ja hahmottamaan sekä muistamaan kokemuksiaan. Tärkeintä välineiden käytössä on lapsen kertomus, eivät aikuisten tekemät havainnot. Työskentelyssä voi kuitenkin tehdä samaan aikaan myös havainnointia ja vahvistaa lasta. Toiminnallisia välineitä voidaan käyttää opetus- ja kasvatustehtävissä, mutta myös virkistyskäytössä. (Välivaara 2004, 35–36.)

Nalle-kortit, joita käytämme produktiossamme, koostuvat 48 kortista. Korteissa on karhujen kuvia. Karhuista voi huomata jonkin tunteen ja persoonallisuuspiirteen. Näiden avulla voidaan käsitellä tunteita ja persoonallisuuspiirteitä. Tämän

lisäksi niitä voi hyödyntää käsiteltäessä perhe-elämää ja sen muutoksia sekä edistää osallistujien itsetuntemusta. (Välivaara 2004, 69.)

5.5 Perhekuva

Perhekuvan ideana on se, että sekä työntekijä että lapsen vanhemmat/sijaisvanhemmat saavat selvyttä siitä, miten lapsi käsittää perheensä. Lapsi merkitsee ensin paperille itsensä, minkä jälkeen hän piirtää ne henkilöt, jotka hänen mielestään kuuluvat hänen perheeseensä. Myös työntekijä voi merkitä lapsen sanelemat henkilöt, jos lapsi ei itse halua niitä merkitä. Lapsi voi vanhempien ja sisarusten lisäksi merkitä myös muut aikuiset ja lapset, jos tuntuu siltä, että se helpottaa hahmottamista. Tämä voi auttaa sekä lasta että työntekijää, jos perheeseen kuuluvista henkilöistä on vaikea saada selkeää kuvaa. Sen jälkeen kun perheenjäsenet on merkitty paperille, on tärkeää käydä lapsen kanssa kuvaa läpi. Lapselta voi kysyä perhesuhteista, esimerkiksi minkälaisia asioita hän vanhemmilleen kertoo, kivoja vai kurjia tunteita vai molempia. (Muukkonen & Tulensalo 2004, 42.)

Perhekuvan voi tehdä myös esimerkiksi eläintarroilla tai Nallekorteilla. Ensin lapsi ottaa sellaisen kuvan, joka kuvaa häntä itseään. Sen jälkeen lapsen voi pyytää valitsemaan sellaisia kuvia, jotka kuvaavat hänen perheenjäseniään. Lapsi muodostaa näiden kuvien avulla perheen lattialle tai pöydälle. Sitten käydään läpi jokaisesta kortista, mitä se tuo lapselle mieleen kyseisestä perheenjäsenestä. Mitä kuva kertoo esimerkiksi isästä? Magneeteilla tai muilla esineillä voidaan myös tehdä perhekuva symboloimaan perhettä. Lapsi valitsee taas itsensä ja sen jälkeen perheenjäsenensä esineistä, minkä jälkeen lapsi kertoo, miksi juuri kyseiset esineet kuvaavat kutakin. Lapsen kanssa voi tehdä myös asetelman, jossa lapsi laittaa tietylle etäisyydelle kaikki perheenjäsenensä, lähimmäksi sen, joka tuntuu läheisimmältä ja niin edelleen. (Muukkonen & Tulensalo 2004, 42.)

6 OHJELMARUNGON TOTEUTUS PERUSKOULUTUS 1- VIIKONLOPULLA

Ohjelmarungon testasimme Siikarannan hotellilla lokakuussa 2010. Ennen toteutusta olimme perehtyneet teoriaan, mihin suunnittelemamme ohjelmarunko pohjautui. Jokaiselle ryhmähetkelle olimme asettaneet omat tavoitteet, joissa otimme huomioon Peruskoulutus1 -viikonlopun tavoitteet, leikki-ikäisen lapsen kehityksen ja vertaisryhmän merkityksen.

6.1 Tavoitteet vertaisryhmälle

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa neljä ryhmänohjauskertaa 5–6-vuotiaiden lasten vertaisryhmään ja tehdä niistä ohjelmarunko. Ohjelmarunko helpottaa työntekijöiden valmistautumista leireille, kun heillä on materiaalia, jota he voivat tilanteen mukaan hyödyntää varsinaisen ohjelman suunnittelutyössä. Tällä tavoin soveltaminen koulutusviikonloppujen olosuhteiden, ryhmänjäsenten ja tilojen mukaan on mahdollisimman sujuvaa. Vertaisryhmässä tavoitteena on tukea lasten sosiaalisia taitoja, tukea vertaisryhmätoiminnassa oloa sekä käsitellä viikonlopun teemaa, ”Meidän uusi perhe”. Vertaisryhmässä pyritään tarjoamaan vertaiskokemus siitä, että on muitakin lapsia, jotka ovat kokeneet samoja asioita.

Kaikkiin ryhmähetkiin asetimme yhteiseksi tavoitteeksi lasten keskinäisen ryhmäytymisen tukemisen ja ryhmäyttämisen. Asetimme jokaiselle ryhmähetkelle omat tavoitteet ja sen pohjalta aloimme rakentaa ohjelmarunkoa. Ensimmäisen päivän ryhmähetkien tavoitteet olivat tutustuminen ja sosiaalisten taitojen tukeminen vertaisryhmässä. Toisen päivän ryhmähetkien tavoitteet olivat lasten perhekuvan tekeminen, palautteen kerääminen lapsilta ja ryhmän sulkeminen. Kaikkiin ryhmähetkiin asetimme yhteiseksi tavoitteeksi lasten keskinäisen ryhmäytymisen tukemisen ja ryhmäyttämisen. Kaikkien tavoitteiden toteuttamisessa käytimme hyväksemme liikunta-, seikkailu- ja taidekasvatusta.

6.2 Ohjelman suunnittelu

Suunnittelussa otimme huomioon ryhmäkoon vaihtelevuuden, lasten yksilölliset tarpeet ja sijoitettujen lasten erityispiirteet ja haasteet. Sijaisperheiden koulutusviikonloput ovat Helsingin kaupungin perhehoidon uusi työmuoto. Tämän vuoksi leirin käytännöt eivät ole vielä vakiintuneita.

Ryhmähetkien suunnittelua hankaloitti se, että vertaisryhmän jäsenet saadaan tietoon vasta kaksi viikkoa ennen Peruskoulutus 1 -viikonloppua ilmoittautumisten umpeuduttua perhehoidossa. Tämän lisäksi lapsista ei saada etukäteen perhehoidolta muita tietoja kuin nimet, syntymäajat ja sen, koska lapsi on sijoitettu tai lapsen perheeseen on sijoitettu uusi lapsi. Tämän vuoksi suunnitelmassa tuli ottaa huomioon lasten mahdolliset erityistarpeet. Sovimme etukäteen siitä, että jos ryhmään tulee lapsi tai lapsia, jotka tarvitsevat erityistä tukea, tällöin toinen meistä on tämän lapsen tai lasten kanssa. Otimme huomioon myös varasuunnitelmat leikeissä. Tämän vuoksi leikkivaihtoehtoja on useita ja ne löytyvät produktion liitteestä (LIITE 1). Perhekuvan tekemisessä ja viikonloppun teeman ”Meidän uusi perhe” käsittelyssä otimme huomioon, että lapset ovat alle kouluikäisiä ja teemaa käsitellään kevennetysti eikä syvennytä siihen samalla tavalla kuin kouluikäisten ryhmässä, jossa asiaa käsitellään läpi viikonloppun.

Vertaisryhmään, johon olimme menossa testaamaan ohjelmarunkoa, oli tulossa kahdeksan lasta. Perheeseen sijoitettuja lapsia oli kaksi. Loput lapsista olivat perheiden biologisia lapsia. Tietoomme tuli myös, että yksi lapsista oli vielä hieman alle 5-vuotias. Saamiemme tietojen pohjalta valitsimme viikonloppun ryhmähetkiin leikit. Totesimme myös, että neljävuotiaan selviytyminen ryhmässä tulisi ottaa huomioon. Mitään erityistä huomioitavaa lapsista ei ollut etukäteen kerrottu. Ryhmähetkiä leiriohjelmassa on viisi, joista ryhmähetki 3 on perhehoidolla valmiiksi suunniteltuna. Tämän vuoksi suunnittelimme ryhmähetket 1, 2, 4 ja 5.

6.3 Peruskoulutusviikonloppu Siikarannan hotellilla

Kello 10.30 kokoonnuimme kaikki ohjaajat ja sijaisperheet yhteiseen tilaan, jossa aikuisten ryhmän ohjaaja toivotti perheet tervetulleiksi koko perhehoidon puolesta. Sen jälkeen me ohjaajat esittäydymme ja leikimme muutaman tutustumisleikin koko ryhmän kanssa. Yleisen aloituksen jälkeen kunkin lapsiryhmän ohjaajat ottivat ryhmäläisensä mukaansa ja veivät lapset omiin ryhmätiloihinsa.

6.3.1 Ryhmähetki 1, Lauantai 2.10.2010

Tavoitteeksi ryhmähetkelle olimme asettaneet esittelyt ja tutustumisen. Tavoitteiden saavuttamiseksi olimme suunnitelleet tutustumisleikkejä ja ryhmäytämisen kannalta olennaisia toimintoja. Loppuun suunnittelimme jättävämme aikaa lasten vapaaseen leikkiin.

Ensimmäiseksi tutustumisleikiksi valitsimme ”pehmolelulla nimet tutuksi”. Jokainen kertoi vuorollaan oman nimensä ja lempivärinsä muulle ryhmälle. Jokaisen vuoron yhteydessä lapsi sai paitaansa nimitarran ohjaajalta.

Leikin jälkeen keksimme yhdessä ryhmälle säännöt. Lapsilta tuli paljon hyviä sääntöehdotuksia. Kaikki lapset eivät vielä tässä vaiheessa sanoneet mitään, mutta nyökyttelivät muiden ehdotuksille. Lapsilta tuli sääntöihin pelkkiä kieltoja. Ehdotimme yhdeksi säännöksi, että ohjaajia pitää kuunnella. Viimeiseksi säännöksi ohjaaja ehdotti, että pidetään kivaa tänä viikonloppuna. Se sai lapset iloisiksi ja myötäileviksi. Kirjoitimme säännöt taululle ja jokainen kirjoitti nimensä niiden alle sitoutuakseen ryhmän sääntöihin. Säännöistä sopimisen jälkeen vedimme vielä yhden ryhmäytymisleikin, ”Järjestykseen asettuminen”. Tässä kohdassa lapset jo hieman juttelivat toisilleen ja kertoivat mielipiteitensä pituusjärjestykseen asettumisesta.

Kun lapset seisoivat rivissä, pyysimme heitä miettimään ryhmällemme nimeä. Huomioimme kaikki lapsilta tulleet ideat ja muodostimme siitä nimen ”Kalastavat kissaperhoset, jotka uivat magneettien kanssa”. Sitten teimme yhdessä ryhmän

kanssa oveen julisteen, jossa luki ryhmän nimi ja ryhmän jäsenet. Jokainen ryhmäläinen sai piirtää vuorollaan julisteeseen haluamiaan kuvia. Muut lapset ohjattiin siksi aikaa leikkimään keskenään. Tänä aikana lapset alkoivat jo ottaa toisiin enemmän kontaktia ja juttelemaan. Lasten keskinäinen ryhmäytyminen lähti tällä tavalla hyvin käyntiin. Aika kului nopeasti, mutta ehdimme tekemään ne asiat, joita olimme suunnitelleet.

6.3.2 Ryhmähetki 2, Lauantai 2.10.2010

Tavoitteena ryhmähetkelle oli ryhmäytymisen jatkaminen, sosiaalisten taitojen tukeminen vertaisryhmässä. Tavoitteiden toteuttamiseksi olimme suunnitelleet satuhetken, jonka jälkeen olisi ulkoilua ryhmän kanssa. Tämän lisäksi suunnitelmassa oli luonnonmateriaalien keräämistä seuraavan päivän perhekuvan koristelua varten.

Aloitimme ryhmähetken satuhetkellä. Luimme sadun ”Otso Onninen hymy hukassa”, joka kertoi Otso-karhusta, joka oli masentunut ja surullinen. Satuhetken lopuksi kertosimme sen, mitä sadussa tapahtui, ja keskustelimme surusta. Kyselimme lapsilta, ovatko he olleet koskaan surullisia ja mitä sitten tapahtui. Eräs lapsista kertoi: ”Oon ollu surullinen tosi monta kertaa, mutta oon kyl ollu ilonen enemmän ku surullinen”. Kerroimme heille, että vanhemmille tai ystäville kannattaa kertoa, jos jokin harmittaa, sillä niin karhukin teki sadussa ja näin hänes-täkin tuli taas iloinen.

Satuhetken jälkeen otimme esiin Nallekortit, joita katselimme lasten kanssa yhdessä hetken aikaa. Lasten tuli valita nalleista sellainen, joka näytti eniten heiltä ja siltä, miltä heistä tuntui olla viikonlopulla. Kuudella lapsella oli iloisen näköiset nallet, ja he kertoivat, että heillä oli ollut kivaa. Yhdellä oli nalle, joka näytti kieltä ja oli hieman hassuttelevan näköinen. Lapsi kertoikin, että hänellä on sellainen ”hassutteleva olo”. Yksi lapsista valitsi nallen, jonka ilme ei ollut surullinen eikä iloinen, vaan aika neutraali. Hän kertoi ”Mietin aina kaikkia asioita, tää nalleki näyttää semmoselle”.

Tämän jälkeen valmistauduimme uloslähtöön. Aluksi kiersimme pururadan, jonka varrelta lapset pareittain poimivat omiin pusseihinsa luonnonmateriaaleja. Pururadan lopussa oli leveä ja iso tasapainoilulauta. Annoimme lapsille tehtäväksi, että he yrittävät ryhmässä saada laudan tasapainoon. Koko ryhmä meni laudan päälle, ja loppujen lopuksi he onnistuivat tässä tehtävässä. Tehtävästä selviytyminen vaikutti olevan kaikkien lapsien mieleen. Palattuamme hotellin pihaan leikimme ”Timantinmetsästystä” (LIITE 1). Lapset kannustivat omaa joukkuettaan ja etsivät timantteja innolla.

6.3.3 Ryhmähetki 4, Sunnuntai 3.10.2010

Tavoitteemme tälle ryhmähetkelle oli perhekuvan tekeminen ja sosiaalisten taitojen tukeminen vertaisryhmässä. Tavoitteiden saavuttamiseksi olimme valinneet perhekuvan tekemiseen sopivat materiaalit ja miettineet kuinka toteutamme perhekuvien käsittelemisen. Sosiaalisia taitoja vertaisryhmässä tuimme vapaalla leikillä ja perhekuvien esittelyllä. Koska lapset ovat vielä alle kouluikäisiä, viikonlopun teemaa ”Meidän uusi perhe” käsitellään kevennetysti eikä asiaan syvennytä samalla tavalla kuin kouluikäisten ryhmissä.

Ohjeistimme lapsia piirtämään kartongille oman perheensä ja sen jälkeen hakemaan lattialta edellisenä päivänä kerättyjä luonnonmateriaaleja, joilla perhekuvan voi koristella. Perhekuvan tekeminen sujui rauhallisesti ja hiljaisesti. Auttoimme lapsia, jotka eivät osanneet kirjoittaa, nimeämään perheenjäsenensä. Työn valmistuttua lapset saivat mennä leikkimään keskenään, kunnes kaikkien työt olivat valmiita.

Kun kaikkien perhekuvat olivat valmistuneet, kokoontuimme kaikki yhdessä saman pöydän ääreen, missä jokainen sai halutessaan kertoa omasta perhekuvaan. Kenenkään ei ollut pakko kertoa kuvastaan, mutta tässä ryhmässä kaikki kertoivat siitä mielellään. Molemmat sijoitetut lapset olivat piirtäneet kaikki perheenjäsenet, jotka kuuluvat sijaisperheeseen. Biologisista lapsista yksi ei ollut piirtänyt sijaissisartaan ollenkaan kuvaan. Perhekuvan tekemisen ja käsit-

telyn jälkeen annoimme lasten leikkiä ja pelaila rauhassa. Lapset leikkivät kiltisti keskenään ja muutama halusi ohjaajan lukevan heille kirjaa.

6.3.4.Ryhmähetki 5, Sunnuntai 3.10.2010.

Tavoitteena tälle ryhmähetkelle oli ryhmän sulkeminen ja palautteen kerääminen lapsilta. Jotta tavoitteet toteutuisivat, olimme suunnitelleet menevämmen ulos, minkä jälkeen olisi satuhetki. Palautteen keräämistä varten olimme varanneet ryhmätilaan Nallekortit.

Ennen ryhmähetkeä kuulimme, että olimme saaneet virheellistä tietoa tämän ryhmähetken pituudesta. Ryhmähetken aika supistui puolestatoista tunnista tuntiin, joten päätimme, että jäämme lasten kanssa sisälle, luemme sadun ja käymme Nallekorttien kanssa läpi viikonlopun kulun. Päätimme kerätä palautteen lapsilta heti ryhmähetken alussa, sillä koimme sen olevan tämän ryhmähetken tärkein asia. Ajattelimme myös, että lasten keskittyminen Nallekortteihin olisi ryhmähetken alussa parempaa kuin lopussa.

Aluksi jokainen lapsi valitsi itselleen Nallekortin, joka kuvasi heidän tunnelmiaan ja sitä millaista viikonloppuna on ollut. Pyysimme jokaista lasta yksitellen kertomaan ensin jotakin omasta kortistaan. Sen jälkeen pyysimme heitä kertomaan, onko heillä ollut mukavaa, mikä on ollut parasta, onko ollut tyhmää ja odottavako he jo pääseväsä kotiin. Lapset kertoivat viikonlopusta ja keskustelivat ryhmässä mielellään. Kuudella lapsella oli iloisen näköinen nalle. Yhdellä lapsista oli surullisen näköinen nalle. Lapsi kuitenkin perusteli valintansa kertomalla:

Siks mun nalle on surullinen, ku en ehtiny eilen uimaan ja kaurapuuro oli pahaa, koska se oli veteen tehty. Tykkään enemmän puurosta, joka on tehty maitoon. Kivointa on ollu ku päästiin tänne.

Osa lapsista kertoi odottavansa kotiin pääsyä ja osa kertoi, etteivät he tahtoisi lähteä kotiin ollenkaan.

Se on tyhmää, ku joutuu lähtee kotii.

Pikkuautoilla leikkiminen on ollu kivaa, mä haluisin olla aina täällä.

Täällä huoneessa on ollu kivinta. Kaikki on ollut kivaa.

Kotiinki on kiva mennä, vaik täälki on ollu kivaa.

Ei oo kivaa mennä kotii.

Parast oli ku oltii ulkona, mut koton on kivaa, ku voi mennä uimaa.

Kaikki on ollu parasta. Mikään ei oo ollu tyhmää.

Tämän jälkeen luimme sadun ”Hannes Hirvi ja entäjossit”. Satu käsittelee huolestuneisuutta. Lopuksi kertosimme lasten kanssa sadun kulun ja pohdimme, ovatko huolet hyviä vai huonoja asioita ja miten ne olivat vaikuttaneet Hanneksen elämään. Satuhetken jälkeen leikimme Sardiinipurkkia (LIITE 1). Sitten rakensimme vielä yhdessä säkkituoleista, patjoista, penkeistä ja pöydistä majan, johon kaikki ryhmän jäsenet mahtuivat istumaan.

Lopuksi keräsimme lasten kanssa heidän askartelunsa. Lähdimme vanhempien ryhmätilaan kertomaan vanhemmille, mitä olimme tehneet viikonlopun aikana. Esittelimme heille perhekuvamme ja ryhmämme nimikyltin sekä kerroimme ryhmähetkistämme. Aikuisetkin kertoivat omista tehtävistään ja puuhistaan. Näin saimme päätöksen Peruskoulutus 1 -viikonlopun 5–6-vuotiaiden lasten vertaisryhmälle ”Kalastavat kissaperhoset, jotka uivat magneettien kanssa”.

7 ARVIOINTI

Produktiota toteuttaessamme vertaisryhmässä oli mukana Helsingin perhehoi-
dosta sosiaaliohjaaja, joka arvioi toimintaamme arviointilomakkeen (LIITE 2)
pohjalta. Lapsilta keräsimme palautteen kahdesti viikonlopun aikana Nallekortti-
en avulla. Työn itsearviointiin tukena käytimme opinnäytetyöprosessin aikana
kirjoittamaamme päiväkirjaa. Luvun viimeisessä osiossa pohdimme työn eetti-
syyttä ja luotettavuutta.

7.1 Toiminnallisen opinnäytetyön arviointi

Arviointi on tärkeä osa produktiota ja oppimisprosessia. Toiminnallisen opinnäy-
tetyön arvioinnissa tärkein osa on tavoitteiden saavuttaminen. Ensimmäisenä
arvioidaan työn idea, asetetut tavoitteet, teoreettinen viitekehys, tietoperusta ja
kohderyhmä. Toisena keskeisenä arvioinnin kohteena on työn toteutustapa,
johon kuuluvat keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Tähän liittyy myös tapahtu-
man järjestämiseen liittyvien käytännön järjestelyjen onnistuminen. Produktios-
sa arvioidaan myös prosessin raportointia ja opinnäytetyön kieliasua. Produkti-
on arvioinnissa tulee huomioida myös mahdolliset epäonnistumiset. (Vilkkä &
Airaksinen 2003, 154–159, 161.)

Reflektoinnilla tarkoitetaan toiminnan tarkastelua, purkamista ja prosessointia.
Sitä voidaan tehdä erilaisin tavoin: pitkää ryhmäprosessia voidaan reflektoida
kokonaisuutena tai voidaan arvioida ryhmän tiettyä toimintajaksoa tai tarkastella
yhtä yksittäistä toimintaa. (Kivelä & Lempinen 2010, 85.) Arviointia ei saa se-
koittaa arvosteluun. Arvioinnin lähtökohtana on kerätä havaintoja, johtopäätök-
siä ja kehittämisideoita toiminnan vahvuuksista ja parantamiskohteista. Arvioin-
nin tulee olla korkealaatuista, jotta eettiset näkökohdat toteutuvat. Tämä sen
vuoksi, että arvioinnin tekijä käyttää aina valtaa. (Virtanen 2007, 25.)

7.2 Ohjelmarungon prosessin arviointi

Palautteen kerääminen oli ryhmähetki 5:sen yksi tavoitteista ja näin ollen se oli luontevinta kirjoittaa lukuun kuusi tämän ryhmähetken toteutuksen kohdalle. Nallekortit ovat perhehoidon yksi työvälineistä, minkä vuoksi olemme valinneet työvälineen ohjelmarunkoon. Meidän työmme osalta koulutusviikonloppua arvioi Susanna Kerkkänen, sosiaalihoaja Helsingin perhehoidosta. Teimme arvioijalle valmiiksi lomakkeen, jossa oli kysymyksiä ohjelmarungosta, sen suunnittelusta, ryhmähetkistä ja ohjaajien toiminnasta. Arvioija sai lomakkeen ja ohjelmasuunnitelman viisi päivää ennen viikonloppua, jotta hän ehti tutustua siihen etukäteen. Opinnäytetyömme on ollut työn eri vaiheissa perhehoidolla luettavana ja kommentoitavana.

Kerkkäsen (2010) mukaan ohjelmarunko on selkeä ja käyttökelpoinen. Siihen on otettu mukaan monipuolisesti vaihtoehtoisia sisä- ja ulkoleikkejä. Hänen mielestään leiriohjelmarungon suunnitelma oli perhehoidon toiveiden mukainen. Kehittämisehdotuksia ohjelmarunkoon ei arvioijalla ollut. Hän kertoi, että tämä ohjelma tullaan ottamaan perhehoidossa käyttöön ja se on heille todella hyödyksi. (Kerkkänen 2010.)

Ryhmähetkien tavoitteet toteutuivat Kerkkäsen (2010) mukaan jokaisella kerralla, paitsi ryhmähetki 5:ssä tavoitteita jouduttiin karsimaan aikataulumuutoksen vuoksi. Arvioija kiinnitti huomiota siihen, että viikonlopun pääteeman käsittelyyn oli paneuduttu kunnolla ja lasten mahdolliset tunnereaktiot perhekuvien tekemisessä oli hyvin huomioitu. Vapaaleikki ja mahdollisuus ohjaajan kanssa keskusteluun olivat arvioijan mielestä hyviä asioita perhekuvan teon yhteydessä.

Ensimmäiseen ryhmähetkeen oli otettu sopivasti ryhmäytymisleikkejä. Tutustumisleikit ja sääntöjen sekä ryhmän nimen keksiminen oli hyvin jaksotettu ja organisoitu niin, että lapset eivät joutuneet istumaan kauaa paikallaan. Vapaa leikki oli arvioijan mielestä myös hyvä tapa saada lapset tutustumaan omaaloitteisesti toisiinsa. Kehittämisehdotuksia ei ollut. Kerkkäsen (2010) mukaan toisessa ryhmähetkessä toiminnan suunnittelussa olisi voinut kiinnittää huomiota siihen, että nallekortit otetaan käyttöön heti sadun lukemisen jälkeen ja sen

jälkeen lähdetään ulos. Näin pystyttäisiin olemaan loppuaika ryhmähetkestä ulkona eikä tarvitsisi jättää enää aikaa nallekortteihin. Arvioija ehdotti tätä jo ennen ryhmähetkeä ja näin tehtiin. (Kerkkänen 2010.)

Kerkkäsen (2010) mukaan ohjaajat antoivat ohjeita selkeästi ja johdonmukaisesti. Arvioija kiinnitti huomiota ennalta suunniteltuun työnjakoon. Hänen mielestään jako oli selkeä ja hyvin suunniteltu. Lapset ryhmäytyivät myös hyvin ja uskalsivat tulla juttelemaan ohjaajille. Ohjaajat ottivat lasten yksilölliset piirteet huomioon. Arvioijan mielestä välillä ohjeita annettaessa, olisi ollut hyvä muistaa ikätason mukainen selittäminen. Ulosmenojen suunnittelu kannattaa suunnitella tarkkaan, koska lapsilla menee paljon aikaa pukemiseen ja riisumiseen. (Kerkkänen 2010.)

7.3 Prosessin itsearviointi

Itsearviointin tarkoitus on kehittää hyviä käytäntöjä ja osoittaa huonot tai haitalliset käytännöt tekijälle (Yliruka 2006, 10). Itsearviointissa tulee tarkastella omaa toimintaa kriittisesti. Se voi suuntautua toiminnassa esiin tulleisiin havaintoihin, palautteeseen ja kokemuksiin. Itsearviointissa yritetään saada selville syitä asioiden toteutumistapoihin. Se tukee yksilön ja yhteisön toiminnan kehittämistä, jos arviointi tapahtuu osana normaalia toimintaa. (Sosiaaliportti 2009.) Itsearviointissa voidaan käyttää erilaisia malleja, kuten reflektiivistä tai tapauskohtaista arviointia. Apuna itsearviointia tehdessä voidaan käyttää esimerkiksi asiakaspalautetta, portfoliota tai päiväkirjaa. (Yliruka 2006, 8.) Ryhmän ohjaajille päiväkirjanpito on tärkeä työtapana, jonka avulla pidetään huoli kokonaisrakenteen ylläpitämisestä. Ohjaajan tulee kirjata siihen havaintoja ja huomioita ryhmätoiminnan alusta loppuun. Päiväkirjan avulla arvioidaan toiminnan tavoitteiden onnistumista. (Kivelä & Lempinen 2010, 91.)

Opinnäytetyön idean, tuottaa ohjelmarunko 5–6-vuotiaiden vertaisryhmään, saimme perhehoidolta. Idea oli perhehoidon tarpeen mukainen. Idea vaikutti mielestämme mielenkiintoiselta alusta asti ja kiinnostus aihetta kohtaan jatkui

koko opinnäytetyöprosessin ajan. Lastentarhanopettajan virkakelpoisuutta tavoitellessamme idea oli pätevä, koska aihe liittyi leikki-ikäisiin lapsiin.

Katsomme teoriaan perehtymisen olleen erittäin hyödyllistä ennen vertaisryhmän toteutusta. Vaikka olimme olleet koulutusviikonlopuissa harjoittelun aikana, niin teoriaan perehtyminen toi vahvan ja varman perustan koko viikonlopulle. Teoria antoi meille suunnan siitä, minkälaista toimintaa 5–6-vuotiaiden lasten kanssa voi toteuttaa ja minkälaisia tavoitteita ryhmähetkiin kannattaa asettaa. Esimerkiksi prosessin alkuvaiheessa meillä oli enemmän tavoitteita ryhmähetkiin, mutta syvemmin teoriaan paneuduttuamme karsimme niistä osan pois, kun mietimme niiden saavuttamista niin lyhyessä ajassa. Vertaisryhmässä huomasimme, kuinka teoria ja käytäntö yhdistyivät ja tukivat toisiaan. Esimerkkinä tästä oli se, että huomasimme leikki-ikäisen lapsen kehityksen vastaavan pääosin viikonlopulla olleiden lasten tietoja ja taitoja.

Ryhmähetkiin valitut toiminnot olivat sopivia 5–6-vuotiaiden ikätasolle. Joissakin ryhmähetkissä havahduimme, että osa lapsista ei jaksanut keskittyä niin kauan kuin olimme olettaneet. Tämä tuli esiin satuhetkissä. Toisaalta suurin osa keskittyi kuunteluun ja kuunteli mielellään sadut loppuun asti. Teorian mukaan leikki-ikäisen lapsen tulisi pystyä keskittymään noin puoli tuntia yhtäjaksoisesti. Käytännöstä huomasimme, kuinka yksilöllistä tämäkin asia on ja sen, kuinka kriittisesti teoriaan tulisi suhtautua. Ryhmähetkien aikana huomasimme välillä omassa puheessamme liikaa aikuismaista tyyliä eli sanavalintoihin olisimme voineet enemmän kiinnittää huomiota, kuten ohjeita annettaessa huomiota olisi tullut keskittää yksinkertaiseen selittämiseen. Ohjeiden antotapaa olisimme voineet harjoitella jo ennen viikonloppua.

Ohjelmarunko muuttui ja kehittyi prosessin aikana jatkuvasti. Leiriohjelmarunkoa arvioidessamme voimme kuitenkin olla tyytyväisiä lopputulokseen, koska ohjelmarunko toimi käytännössä ja tavoitteet toteutuivat. Ohjelmarunko tullaan ottamaan perhehoidossa heti käyttöön, mikä tarkoittaa sitä, että se on onnistunut ja käyttökelpoinen. Viimeiselle ryhmähetkelle suunnittelemamme toiminta ei toteutunut täysin perhehoidolta saamamme virheellisen aikataulun vuoksi. Ryhmähetkestä tuli ajallisesti lyhytkestoisempi, minkä vuoksi jätimme ulkoilun

pois. Ryhmähetken loppupuolella lapsista alkoi näkyä väsymys ja ulkoilun puute ja näin ollen ohjaaminenkin tuntui haasteelliselta. Ohjaaja joutui miettimään ryhmän hallinnan kannalta olennaisia asioita, kuten vapaan ja ohjatun leikin välisiä hyviä ja huonoja puolia.

Sovimme ennen viikonlopulle lähtöä selkeän työnjaon ryhmähetkien ohjaamisesta. Tämä toteutui välillämme hyvin ja selkeytti ohjeiden antoa, koska ei tullut päällekkäin puhumista. Työnjako mahdollisti myös sen, että toinen pystyi keskittymään tilanteesta riippuen viikonlopun päiväkirjan kirjoittamiseen. Päiväkirjaa kirjoitimme myös yhdessä ryhmähetkien jälkeen.

Ulkoiluihin olisi voinut kiinnittää enemmän huomiota, jotta ne olisivat olleet sujuvampia. Olisimme voineet kertoa lasten vanhemmille jo lauantai-iltana, milloin olimme menossa ulos. Vanhemmilta olisi voinut myös kysyä, kuinka sujuvasti lapset pukeutuvat. Näin olisimme voineet ottaa hitaasti pukeutuvat lapset ensin pukemaan muiden leikkiessä ja pikkuhiljaa pyytää muitakin pukeutumaan. Pukeutuminen olisi näin saatu porrastettua. Ensimmäisestä ulkoiluhetkemme ei toteutunutkaan perhehoidon virheellisen aikataulun vuoksi, joten emme päässeet sitä kokeilemaan. Kirjoitimme ohjelmavuorokauden kohtaan ”huomioitavaa”, että ulkoilujen suunnitteluun tulee kiinnittää huomiota.

Käytännön toteutus oli suuri osa opinnäytetyötämme ja sen vuoksi siitä saamamme arviointi ja palaute olivat meille tärkeitä. Käytännön toteutuksessa huomasimme konkreettisella tasolla teorian merkittävyyden. Tutustumisvaihe lasten ja ohjaajien välillä oli merkittävä viikonlopun toiminnan kannalta. Ilman tutustumista ryhmäläiset eivät olisi välttämättä olleet avoimesti mukana ryhmätyöskentelyssä. Mikäli ryhmäläiset eivät olisi tulleet toimeen keskenään tai olisivat olleet täysin tuntemattomia toisilleen, olisi esimerkiksi perhekuvasta puhuminen ollut haasteellista. Tämän vuoksi katsoimme ryhmähetkiä suunniteltaessa parhaaksi toteuttaa perhekuvan tekemisen vasta toisena päivänä, kun ryhmäytyminen oli päässyt alkuun. Ryhmähetket ja lasten ryhmäytyminen eivät olisi luultavasti onnistuneet ilman teoriaan perustuvaa suunnittelua.

7.4 Eettisyys ja luotettavuus

Olemme kiinnittäneet huomiota produktion eettisyyteen ja luotettavuuteen. Teoriaa valitessamme otimme huomioon teorian ajantasaisuuden ja alkuperän. Leikit, jotka valitsimme ohjelmarunkoon tai vaihtoehtoisiksi leikeiksi, olivat kaikki käytännössä kokeilemiamme ja hyväksi todettuja. Pidimme viikonlopun ajan päiväkirjaa ryhmähetkistä, jotta kaikki viikonlopun tapahtumat tulisi kirjattua. Kirjasimme tarkasti päiväkirjaan kaiken siitä, mitä ja miten teimme. Kirjasimme jokaisen ryhmähetken jälkeen lyhyesti, mitä ryhmähetkissä oli tapahtunut, ja päivien päätteeksi kirjoitimme tekstit päiväkirjamuotoon. Tämä mahdollisti sen, että viikonlopun tapahtumat olivat helposti kirjoitettavissa toteutuksen kuvaukseksi ja teksti oli luotettavaa eikä mitään pääkohtia unohtunut. Produktiossamme emme ole maininneet kenenkään lapsen nimeä tai sukupuolta, koska opinnäytetyömme kannalta se ei ollut tarpeellista. Koulutusviikonlopun alussa vanhemmille, lapsille ja ryhmien ohjaajille tehtiin selväksi, että olemme opiskelijoita ja teemme opinnäytetyötämme 5–6-vuotiaiden lasten vertaisryhmässä.

Ryhmähetkissä otimme jokaisen lapsen yksilöllisesti huomioon. Pyrimme vastaamaan jokaisen lapsen tarpeisiin ja annoimme lapsille tasapuolisesti huomiota. Jokainen lapsi sai puheenvuoron vuorollaan esimerkiksi perhekuvan esittelyssä ja Nallekorteista kerrottaessa. Tämä mahdollisti sen, että jokainen lapsi sai oman äänensä kuuluviin, jos se muuten tuntui haasteelliselta.

Pyrimme toiminnassamme huomioimaan työmme eettisyyden sekä luotettavuuden. Saamamme arvioinnin kirjoitimme työhömmeh rehellisesti. Olemme pitäneet yhteistyökumppanimme ajan tasalla ja saaneet heiltä palautetta. He ovat olleet yksimielisiä ohjelmarungon ideoinnistamme, kun olemme käyneet yhteistyötaapaamisissa. Yhteistyökumppanimme toimi ideoidemme hyväksyjänä, joka oli heidän toiveensa. Ainoana vaatimuksena ohjelmarunkoon heillä oli perhekuvan tekeminen jossakin ryhmähetkessä. Perhekuvan tekeminen vasta sunnuntaina, oli perhehoidon sosiaali-ohjaajien mukaan erittäin hyvä idea perhekuvan käsitteilyn onnistumisen vuoksi. Produktiostamme tuli siis yhteistyökumppanimme toiveiden ja tarpeiden mukainen.

8 POHDINTA

8.1 Produktion pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen eteni sykleittäin ja motivaatiomme alkoi kasvaa sitä enemmän mitä enemmän saimme työtä tehtyä. Hankesuunnitelman valmistuttua ja tutkimusluvan saatuaamme opinnäytetyön työstäminen alkoi luonnistua. Luotettavan ja ajantasaisen teorian tiedon löytämisessä oli ajoittain hankaluuksia. Viikonloppuun lähdettyämme olimme mielestämme toiminnan toteuttamiseen valmiita. Toiminnan teoriaan oli perehdytty, suunnitelmat olivat kunnossa ja viikonlopun ohjelmarunko oli tehtynä. Tämän jälkeen oli helppo aloittaa viikonlopun tapahtumien ja arvioinnin purkaminen sekä tehdä itsearviointi. Viikonlopun ohjelmarungon kirjoittaminen selkeään muotoon oli haasteellista.

Produktiossa olimme huomioineet lasten osallisuuden ohjelmarungon leikki-ideoissa, ulkoilussa ja perhekuvan käsittelyssä. Nallekortit koimme hyväksi työvälineeksi lasten kuulemisessa ja osallistamisessa, koska näin jokainen lapsi sai vuorollaan äänensä kuuluviin. Pyrimme valitsemaan ryhmähetkiin leikkejä, joihin saisimme kaikki lapset osallisiksi. Ulkoilu mahdollistaa laajemmat leikki- ja pelimahdollisuudet. Ulkona käytössä on monipuolinen ympäristö, missä lasten osallisuus pääsee mielestämme paremmin toteutumaan, koska tila ei ole niin rajallinen ja lapset voivat kokea olevansa vapaampia kuin sisätiloissa. Ulkoilun aikana lasten keskinäinen vuorovaikutus oli nähtävissä. Ohjelmarungossa perhekuvan käsittelyn kohdalla on otettu huomioon se, että jokaisella lapsella on mahdollisuus kertoa halutessaan omasta perhekuvastaan ketään kuitenkaan pakottamatta. Lapselle annetaan tilaisuus kertoa perhekuvastaan pelkälle ohjaajalle, jos hän ei halua kertoa siitä koko ryhmälle.

Olimme tyytyväisiä, kun ryhmähetkille asetetut tavoitteet toteutuivat ja perhehoidon työntekijöiltä saamamme palautteen mukaan ohjelmarunko otetaan jo seuraavalla koulutusviikonlopulla käyttöön. Lapsilta saamamme palaute oli suoraa ja vilpittöntä. Lasten palautteen perusteella saimme tietoa mielestämme siitä, kuinka vertaisryhmätoiminta oli toteutunut lasten näkökulmasta. Omaan toi-

mintaamme viittaava palaute oli positiivista. Huomasimme myös lasten välille syntyvän vertaissuhteita ja leikkimisen yhdessä sujuvan. Vaikka viikonloppu oli lyhyt, ryhmähenki ehti kehittyä niin, että yhteistyö ryhmän sisällä oli nähtävissä. Uskomme, että yhdessä tekeminen auttoi ryhmähengen luomisessa.

Käytännön toteutuksessa huomasimme viikonlopun ohjelmarungon konkreettisen testaamisen tärkeyden. Toteutuksessa nousi esiin tarkan suunnittelun merkitys. Toteutuksen jälkeen teimme ohjelmarunkoon vielä tarkennuksia puutteista, jotka nousivat viikonlopun aikana tarpeellisiksi. Ryhmähetki 2:ssa vaihdoin ulkoilun ja satuhetken sekä Nallekorttien käytön toisinpäin. Luimme jo toteutuksessa ensin sadun ja käytimme Nallekortteja, jonka jälkeen lähdimme ulos. Teimme muutoksen sen vuoksi, että lapset eivät olisi välttämättä jaksaneet ulkoilun jälkeen keskittyä rauhalliseen toimintaan. Saimme tämän idean perhehoidon sosiaalihjaajalta, joka oli arvioimassa ohjelmarunkoa ja sen prosessia. Ryhmähetki 5:sta poistimme ulkoilun kokonaan sen lyhyen keston vuoksi.

Opinnäytetyö on työelämälähtöinen ja sitä voi soveltaa erilaisiin toiminnallisiin hetkiin työskenneltäessä leikki-ikäisten lasten kanssa. Opinnäytetyö antaa tarpeellista tietoa leikki-ikäisen lapsen kehityksestä, vertaisryhmätoiminnasta ja sijoitetuista lapsista. Materiaalia voi hyödyntää perhehoidon ulkopuolella esimerkiksi eri vertaisryhmissä.

8.2 Ammatillisen kasvun pohdinta

Koimme opinnäytetyömme teoriaan perehtymisen sekä toiminnan toteuttamisen olevan meille hyödyksi tulevaisuuden työssämme lastentarhanopettajina. Eri kasvatustapoihin perehtyminen sekä ryhmänohjaustaitojen harjaannuttaminen oli meille ammatillisesti tarpeen, sillä ne ovat osa jokapäiväistä elämää päiväkodeissa. Leikki-ikäisen lapsen kehitykseen paneutuminen osoittautui hyödylliseksi ohjelmaa suunniteltaessa ja sitä toteutettaessa.

Prosessin aikana saimme uusia valmiuksia toimia sosiaali- ja kasvatusalalla. Totesimme eri kasvatustapoihin syventymisen olleen työskentelyn kannalta

oleellista ja siitä on hyötyä tulevaisuudessakin. Perehtyminen niihin laajensi ja lisäsi tietouttamme menetelmistä varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa. Leikit ja niiden toimivuus antoivat ideoita tulevaan sosionomin työhömmä. Tämä kaikki tukee myös lastentarhanopettajaksi pätevoitymistä. Opinnäytetyö on pitkällä aikavälillä saavutettu työ, minkä tekeminen kehitti meidän prosessityöskentelytaitoja. Tulemme tarvitsemaan näitä taitoja myös työelämässä ja koimme pari-työskentelyn olleen prosessin aikana erittäin kasvattavaa, koska työelämässä tulemme tarvitsemaan pari- ja ryhmätyöskentelytaitoja.

Ryhmähetkissä oivalsimme, kuinka suuri merkitys ryhmän jäsenillä on ryhmähetkien toteutumisessa. Jos lasten kesken olisi syntynyt konflikteja koko ajan, viikonlopun ohjelmaa olisi pitänyt muokata ja ohjaajien olisi pitänyt miettiä työnjako uudelleen. Uskomme, että ohjelmasta olisi pitänyt tehdä kevyempi ja ryhmä jakaa pienemmäksi resurssien mukaan. Perhekuvan tekeminen sunnuntaina oli hyvä ajatus, sillä lapset olivat tutustuneet toisiinsa. Tämä helpotti perhekuvan käsittelemistä, koska lapset uskaltuivat kertomaan uusille kavereilleen omista perhekuvistaan.

Ohjelmarunko on toimiva ja sille on käyttöä tulevaisuudessa. Ohjelmarunko tukee perhehoidon työntekijöitä valmistautumisessa koulutusviikonlopuille. Viikonlopun toteutus osoittautui meille mielenkiintoiseksi ja hyödylliseksi. Teorian ja käytännön yhdistymisen huomaaminen viikonlopun aikana oli antoisaa, koska ymmärsimme, että teoriasta oli todella hyötyä.

LÄHTEET

- Aalto, Mikko 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Turvallisen ryhmän rakentaminen. Ryttylä: My generation.
- Ahnert, Lieselotte; Pinquart, Martin & Lamb, Michael E. 2006. Security of Children's Relationships with Nonparental Care Providers: A Meta-Analysis. *Child Development*, May/June 2006, Volume 74, Number 3, 664–679.
- Aura, Ilona 2009. Sosiaaliohjaaja, Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 16.11.
- Autio, Tuire & Kaski, Satu 2005. Ohjaamisen taito. Liikunta tukemassa lapsen ja nuoren kasvua. Helsinki: Edita.
- Espoon kaupunki 2007. Espoo, Helsinki ja Vantaa etsivät yhteistyössä sijaiskohteja. Viitattu 19.10.2010.
<http://www.espoo.fi/default.asp?path=1,28,29,37412,37477,66398>
- Heinämäki, Liisa 2000. Varhaiserityiskasvatus lapsen arjessa. Helsinki: Tammi.
- Helsingin kaupunki sosiaalivirasto 2010a. Perhehoito- ja lomatoiminta. Viitattu 8.9.2010
http://www.hel.fi/hki/Sosv/fi/Perheiden+palvelut/sijaishuolto/perhehoito_lomatoiminta
- Helsingin kaupunki sosiaalivirasto 2010b. Pitkäaikainen perhehoito. Viitattu 8.9.2010
http://www.hel.fi/hki/Sosv/fi/Perheiden+palvelut/sijaishuolto/perhehoito_lomatoiminta/pitkaaikainen_perhehoito
- Kahri, Mari (toim.) 2003. Lapsen arki on leikkiä II. 3–6-vuotiaat leikin maailmassa. Kauhava: Pienperheyhdistys.
- Kangas, Urpo 2004. Lastensuojelu ja lapsen huolto. Teoksessa Annamaija Puonti, Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 105–118.
- Karppinen, Seija 2009. Kädentaidot ja käsityökasvatus. Teoksessa Inkeri Ruokonen; Sinikka Rusanen & Anna-Leena Välimäki (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino, 56-65.

- Karvonen, Pirkko 2000. Hyppää pois. Helsinki: Tammi.
- Kemppinen, Pertti 2000. Lasten ja nuorten tunne-elämän häiriöt. Vantaa: Kannustusvalmennus.
- Kerkkänen, Susanna 2010. Sosiaaliohjaaja, Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 2-3.10.2010.
- Kivelä, Valtteri & Lempinen, Juho 2010. Arki hallintaan: nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turku: KOTA – Lasten ja nuorten hyvinvointi.
- Koivula, Merja 2010. Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kokljuschkin, Mikael 1999. Seikkailuun! Varhaiskasvatuksen seikkailukirja. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Lamminen, Anu 2009. Perhehoito-mitä se on? Perhehoito 4, 10.
- Lastensuojelulaki 2007/417, 13.4.2007.
- Lastensuojelulaki 2010/88, 12.2.2010.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010. Kasvu ja kehitys. Lapsen ikä. 5–6-vuotias. (Viitattu 20.11.2010)
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/5_6-vuotias/
- Mantila, Ritva; Mikkonen, Marjo & Väinölä, LeenaMaaria (toim.) 2008. Onnistuneen sijoituksen siltaa rakentamassa. Lastensuojelun perhehoidon työkirja. Oppaita ja työkirjoja 2008:6. Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto.
- Mikkola, Matti 2004. Lastensuojelulain tausta. Teoksessa Annamaija Puonti, Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 77–104.
- Mikkonen, Marjo 2008:1. Helsingiläistä lastensuojelun perhehoitoa kolmelta vuosikymmeneltä. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Tutkimuksia.
- Muukkonen Tiina & Tulensalo Hanna 2004. Kohtaavaa Lastensuojelua. Lapsikeskeisen lastensuojelun sosiaalityön tilannearvion käsikirja. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä. 2004:1.
- Mäkivaara, Marjut & Sarviaho, Mari 1999. Kivi, paperi ja sakset. Ympäristö- ja taidekasvatusta yhteistoiminnallisoin keinoin. Helsinki: Kirjayhtymä.

- Parviainen, Maaret 2007. Luovasti siltaa sisimpään. Kokemuksiani lastensuojelun avohuollon ryhmätoiminnasta ja luovien ilmaisumenetelmien käytöstä lasten ja nuorten ryhmissä. Teoksessa Alpo Heikkinen, Pauliina Levamo & Aili Savolainen (toim.) Näe minut – kuule minua. Kokemuksia ryhmistä. Helsinki: SOCCA:n ja Heikki Waris- instituutin julkaisusarja nro 11, 189–221.
- Pennington, Donald C. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Helsinki: Gaudemus.
- Perhehoitajalaki 1992/312, 3.4.1992.
- Perttula, Juha 2007. Elämysten merkitys ihmiselämässä. Teoksessa Seppo J.A. Karppinen & Timo Lomama (toim.) Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 53–74.
- Pusa, Tiina 2009. Taide kestää elämän- taiteen terapeuttisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Inkeri Ruokonen; Sinikka Rusanen & Anna-Leena Välimäki (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino, 71–79.
- Pösö, Tarja 2004. Kasvatustyö sijaishuollossa. Teoksessa Annamaija Puonti, Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 202–211.
- Rinta, Tuire; Lind, Pasi; Lipponen, Henry & Tamminen, Kaisa 2008. Viikarit vauhdissa. Motorisia harjoitteita lapsille ja nuorille. Kerava: Spurtti. Lahti: Suomen Liikunnan Ammattilaiset SLA.
- Rissanen, Pirjo 2008. Esipuhe. Teoksessa Ritva Mantila, Marjo Mikkonen & LeenaMaaria Väinölä (toim.) Onnistuneen sijoituksen siltaa rakentamassa. Lastensuojelun perhehoidon työkirja. Helsingin kaupunki sosiaalivirasto, 6–7.
- Rusanen, Sinikka 2009. Lapsen kuvista kulttuurin kuviin. Teoksessa Inkeri Ruokonen, Sinikka Rusanen & Anna-Leena Välimäki (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino, 48–55.
- Saastamoinen, Kati 2010. Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.
- Simpanen, Marjo-Riitta 2007. Terveyttä taiteesta. Hämeenlinna: Minerva

Sosiaalihuoltolaki 1992/311, 3.4.1992.

Sosiaaliportti 2009. Itsearviointi. Viitattu 19.11.2010.

<http://www.sosiaaliportti.fi/Page/dde76556-2631-4a8f-8931-706f546e819e.aspx>

Sosiaaliportti 2010. Huostaanotto. Viitattu: 18.10.2010.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/>

Suojala, Marja 2009. Lastenkirjallisuus kielen ja kuvittelukyvyn laajentajana.

Teoksessa Inkeri Ruokonen; Sinikka Rusanen & Anna-Leena Välimäki (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino, 40–45.

Sutinen, Petri 2007. Seikkailukasvatus – ihmelääke ongelmiin? Teoksessa

Seppo J.A. Karppinen & Timo Latomaa (toim.) Seikkailun elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 153–160.

Sääkslahti, Arja 2003. Liikunta varhaiskasvatuksessa. 4–6-vuotias lapsi. Teok-

sessä Pilvikki Heikinaro-Johansson, Terhi Huovinen & Lea Kytökorpi (toim.) Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. Helsinki: WSOY.

Taitto, Annika 2001. Vertaistoiminta avuksi lapsille. Teoksessa Matti Inkinen

(toim.) Näkymätön lapsi aikuispsykiatriassa. Helsinki: Tammi, 193–201.

Taitto, Annika 2002. Huomaa lapsi. Päihdeongelma perheessä. Helsinki: LK-

kirjat.

Turtiainen, Pirjo 2001. Miten kuulla lasta? Esimerkkinä päiväkotilasten ja koulu-

laisten haastattelut. Helsinki: Helsingin kaupunki.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki:

Tammi.

Virtanen, Petri 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntä-

minen. Helsinki: Edita.

Välivaara, Christine 2004. Sijoitettu lapsi tunnepyörässä. Menetelmiä ja välinei-

tä lapsilähtöiseen lastensuojeluun. Raportit 1/2004. Jyväskylä: Pesisäpuu.

Yliruka, Laura 2006. Kuvastin. Reflektiivinen itse- ja vertaisarviointimenetelmä

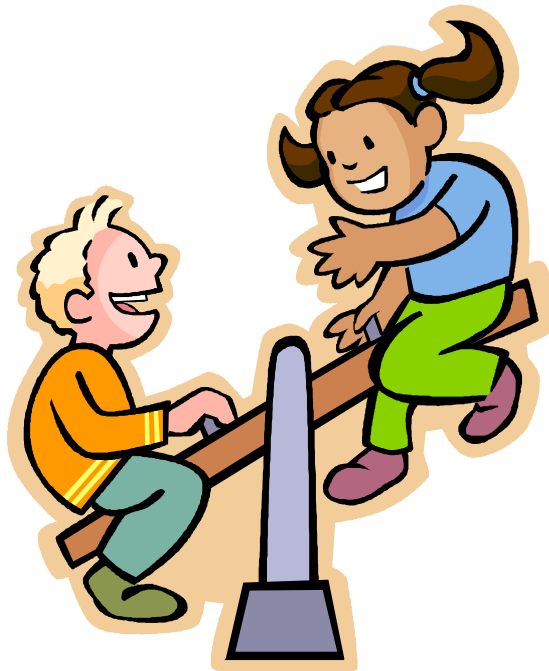
sosiaalityössä. Työpapereita 15. Helsinki: Stakes.

Zimmer, Renate 2001. Liikuntakasvatuksen käsikirja. Didaktis-metodisia perusteita ja käytännön ideoita. Helsinki: LK-kirjat.

LIITE 1: Peruskoulutus 1 –viikonlopulle tarvittava aineisto 5–6 vuotiaiden lasten vertaisryhmään.

”MEIDÄN UUSI PERHE”

Ohjelmarunko 5–6-vuotiaiden lasten vertaisryhmään Peruskoulutus 1
viikonloppuun

SISÄLLYS:

TYÖNTEKIJÄLLE	3
PERUSKOULUTUS 1 -VIIKONLOPUN AIKATAULU.....	4
VIIKONLOPUN OHJELMARUNKO.....	6
LAUANTAI.....	6
SUNNUNTAI	9
LEIRIOHJELMAN VAIHTOEHTOISIA LEIKKI- JA OHJELMAIDEOITA.....	12
RYHMÄHETKI 1:.....	12
RYHMÄHETKI 2:.....	14
RYHMÄHETKI 4:.....	19
RYHMÄHETKI 5:.....	20
LÄHTEET:.....	21
SATUEHDOTUKSIA:	22

TYÖNTEKIJÄLLE

Hyvä työntekijä, edessäsi on Peruskoulutus 1 -viikonlopulle tarvittava aineisto 5–6 -vuotiaiden lasten vertaisryhmään. Aineistoon kuuluvat perhehoidon aikataulu Peruskoulutus 1-viikonlopulle, viikonlopun ohjelmarunko ja ohjelmarunkoon vaihtoehtoiset leikit. Ohjelmarungosta löytyy kullekin ryhmähetkelle oma suunnitelma, josta käy ilmi ryhmähetken kesto, tavoitteet, tarvittavat materiaalit, toiminta sekä muut huomioitavat asiat. Lauantain viimeinen pajatoiminnan ryhmähetki (ryhmähetki 3) ja sunnuntaiaamun perheen yhteinen ryhmähetki ovat jo valmiiksi suunniteltuina perhehoidolla.

Jokaiselle ryhmähetkelle on asetettu omat tavoitteet. ”Meidän uusi perhe” on viikonlopun teema ja siihen liittyen tavoitteista tärkein on perhekuvan valmistaminen ja sen käsittely. Muita asettamiamme tavoitteita ovat tutustuminen, sosiaalisten taitojen tukeminen, lasten keskinäisen ryhmäytymisen tukeminen ja ryhmän sulkeminen. Ryhmähetken toiminnalliset osiot pohjautuvat kaikki ryhmäyttämiseen, liikunta-, seikkailu- tai taidekasvatukseen.

Tämä aineisto on syntynyt produktiona, osana kahden Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijan toiminnallista opinnäytetyötä. Olemme itse kokeilleet ohjelmarunkoa 2–3.10.2010 toteutetulla Peruskoulutus 1-viikonlopulla ja totesimme sen toimivaksi. Koska jokaiselle viikonlopulle tulee sinulle tuntemattomia lapsia, tarkoituksena on, että varsinaiseen viikonlopun ohjelmarunkoon voit itse valita ryhmällesi sopivat leikit ottaen huomioon ryhmän ja ryhmäläisten tarpeet. Tämän vuoksi tästä aineistosta löytyy myös vaihtoehtoisia leikki- ja ohjelmaideoita. Toivottavasti tästä on sinulle apua!

Leppoisia ryhmähetkiä!

Helmi Laaksonen & Taru Aarnio
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Helsinki, 2010

PERUSKOULUTUS 1 -VIIKONLOPUN AIKATAULU

HELSINGIN KAUPUNKI

Sosiaalivirasto

Lapsiperheiden palvelujen vastuualue

Sijaishuolto

Perhehoito ja lomatoiminta

UUSIEN SIJAISPERHEIDEN KOULUTUSVIIKONLOPPU

02.-03.10.2010

LAUANTAI **Klo**

Saapuminen ja ilmoittautuminen

10.00 **Tervetulokahvit ja -mehut aulatilassa**

10.30 **Yhteinen aloitus**

11.15 **Työskentelyä; lapset jaetaan iän mukaisiin ryhmiin.**

Ryhmissä virittäytymistä viikonloppuun, tutustumista, pelailua.

12.00 **Lounas**

13.00 **Työskentelyä ryhmissä; esim. askartelua ja pelailua, mahdollisesti ulkoilua**

14.30 **Kahvi/välipala; perheet yhdessä**

15.00 **Työskentelyä ryhmissä; sisällä vapaavalintaisia pajoja ja ulkona seikkailurata metsässä. HUOM! Sään mukaiset varusteet ja vaihtovaatteet mukaan.**

17.00 **Päivällinen**

Vapaata iltaohjelmaa ja saunomista, iltapala takkahuoneessa.

SUNNUNTAI Klo

8.00 Aamupala

9.00 Koko perheen yhteistä toimintaa; ulkona Siikarannan ympäristössä tai sisätiloissa (jos sää on huono)

10.30 Työskentelyä ryhmissä; askartelua ja pelailua

12.00 Lounas

13.00 Työskentelyä ryhmissä; töiden viimeistelyä ja ryhmän sulkeminen

14.30 Yhteinen päättäminen

Kahvi

Tilaisuus päättyy n. klo 15.00

Alle kouluikäisille lapsille järjestetään toimintaa, esim. leikkiä, pelailua ja ulkoilua ryhmän omaan tahtiin.

VIIKONLOPUN OHJELMARUNKO

LAUANTAI

Ryhmähetki 1 :

Kesto: 1h

Tavoitteet: esittelyt ja tutustuminen sekä ryhmäyttäminen ja ryhmäytymisen tukeminen

Tarvittavat materiaalit:

- pelejä
- leluja
- askartelutarvikkeita
- istuinalusia/ patjoja
- tutustumisleikkeihin tarvittavat materiaalit

Toiminta:

- tutustumista: esittelyä, tutustumisleikkejä yms.
- ryhmän nimen keksiminen lasten kanssa
- ryhmän sääntöjen tekeminen
- julisteen teko ryhmätilan oveen, jossa on sekä ryhmän että ryhmäläisten nimet.
- lopuksi vapaata leikkiä, jos jää aikaa

Huomioitavaa:

Aikaa on vain tunti, joten paremmin ehtii tutustumaan sisätiloissa, koska pukemiseen ja riisumiseen menee tämän ikäisillä lapsilla aikaa. Ryhmäyttämisessä tulee huomioida se, että kahden päivän aikana lapset eivät

pysty ryhmäytymään täysin. Lapset saattavat käyttäytyä eri tavoilla uudessa tilanteessa uusien ihmisten ympäröiminä, ohjaajan tulee olla tarkkana ja asettaa turvalliset rajat.

Ryhmähetki 2:

Kesto: 2h

Tavoitteet: lasten sosiaalisten taitojen tukemista vertaisryhmässä sekä ryhmäyttämisen ja ryhmäytymisen tukeminen

Tarvittavat materiaalit:

- Nallekortit
- luonnonmateriaalit
- satukirjoja
- muovipusseja (luonnonmateriaalien kantamiseen)
- ulkoleluja

Toiminta:

Pohjautuu seikkailu- ja liikuntakasvatukseen

- Satuhetki ja Nallekortit
→ siirrytään ulos
- Viestejä, ulkoleikkejä, lasten keskinäistä leikkiä yms.
- Luonnonmateriaalien keräämistä seuraavan päivän perhekuvan koristelua varten.

Sisällä (säävaraus):

- Sisäleikkejä
- Nallekortit

Huomioitavaa: Tarvittavat välineet tulee laittaa valmiiksi ennen ryhmän aloitusta. Koska ryhmähetki on ruoan jälkeen, otetaan ryhmähetken alkuun pieni lepoaika, jossa luetaan kirjaa. Lasten keskinäisessä verkostoitumisessa ohjaajien tulee antaa lapsille aikaa ja tilaa olla keskenään. Metsästä kerätyt luonnonmateriaalit pitää muistaa laittaa kuivumaan ryhmän loputtua. Jos ollaan sisällä, ohjaaja käy poimimassa luonnonmateriaalit seuraavaa päivää varten ryhmähetken jälkeen.

Ryhmähetki 3: Pajat

Pajatoiminnan ohjelma on jo perhehoidolla valmiina sekä ulko- että sisätiloihin.

SUNNUNTAI

Ryhmähetki 4:

Kesto: 2h

Tavoite: perhekuvan tekeminen sekä ryhmäyttäminen ja ryhmäytymisen tukeminen

Tarvittavat materiaalit:

- kartonkia
- kyniä
- tarroja
- luonnonmateriaalit (lasten keräämät)
- silkki-/kreppipaperia
- liimaa
- saksia
- leluja
- pelejä

Toiminta:

Toiminta pohjautuu taidekasvatukseen.

- Perhekuvan tekeminen

(lapset voivat halutessaan käyttää edellisenä päivänä keräämiään luonnonmateriaaleja; keppejä, lehtiä yms. tai vaihtoehtoisesti piirtää tai maalata mieltämänsä perheen jäsenet.)

- Perhekuva käsitellään nimeämällä perheenjäsenet ja juttelemalla heistä. (ohjaaja kyselee ja keskustelee)

- Perhekuvien esittely (ketään ei siihen kuitenkaan pakoteta)

- Vapaata leikkiä sisällä/ulkona

Huomioitavaa: Lapset saattavat olla erivaiheissa sijoitusprosessiaan. Siitä johtuvat erilaiset tunnetilat tulee ottaa huomioon eikä ketään saa pakottaa tekemään perhekuvaa/ kertomaan perheestään. Lapselle annetaan tilaisuus kertoa perhekuvastaan pelkälle ohjaajalle, jos hän ei halua kertoa siitä koko ryhmälle. Ryhmähetken ei kannata ottaa muuta ”ohjattua” toimintaa, koska perhekuvan tekeminen on jo keskittymistä vaativa prosessi.

Ryhmähetki 5 :

Kesto: 1h

Tavoite: Ryhmän sulkeminen ja palautteen kerääminen lapsilta sekä ryhmäyttäminen ja ryhmäytymisen tukeminen

Tarvittavat materiaalit:

- satukirja
- Nallekortit
- leikkeihin tarvittavat välineet

Toiminta:

Toiminta pohjautuu liikunta- ja taidekasvatukseen.

- satuhetki
- Nallekortit (Koko leirin purkamista niiden avulla. ”Oliko kivaa?” ”Mikä oli parasta?” ”Oliko joku asia tyhmää?” jne.)
- vapaata leikkiä/rakennetaan yhdessä maja, mihin kaikki lapset mahtuvat

Huomioitavaa:

Lapsille kerrotaan, että tämä on viimeinen ryhmän kokoontuminen. Koska ryhmähetki on ruoan jälkeen, ryhmähetken alkuun kannattaa ottaa pieni lepoaika, jossa luetaan kirjaa. Lapsille jaetaan lopuksi askartelut, joita mennään yhdessä ryhmän kanssa esittelemään vanhemmille koko leirin purkutilaisuuteen.

LEIRIOHJELMAN VAIHTOEHTOISIA LEIKKI- JA OHJELMAIDEOITA

RYHMÄHETKI 1:

Järjestykseen asettuminen

Tätä leikkiä voidaan käyttää tutustumiseen ja ryhmäyttämiseen. Lapset muodostavat keskenään tai ohjaajan avustuksella ryhmän jäsenet riviin eri periaattein. Riviin voidaan järjestyä esimerkiksi pituuden tai iän mukaan. Jos leikki toteutetaan sisällä, voidaan lattiaan laittaa maalarinteipillä viiva, jolle rivi muodostetaan. Ulkona viiva voidaan vetää hiekalle.

Pehmolelulla nimet tutuiksi

Tässä leikissä tutustutaan pehmopallon/nallen tai muun vastaavan pehmeään esineen avulla. Pehmoesine annetaan jokaiselle vuorollaan. Ohjaaja voi aloittaa leikin kertomalla oman nimensä ja sovitun asian itsestään, esimerkiksi lempiväriinsä. Sen jälkeen ohjaaja antaa pehmoesineen lapselle, joka kertoo oman nimensä ja lempiväriinsä, jonka jälkeen lapsi antaa esineen valitsemalleen lapselle/ohjaajalle. Leikki jatkuu niin pitkään, kunnes kaikki ovat kertoneet itsestään.

Tutustu minuun

Tätä leikkiä voidaan käyttää sekä nimien oppimiseen että tutustumiseen. Leikkijät istuvat ympyrässä. Leikinohjaaja antaa pienen esineen, esimerkiksi avaimenrenkaan, kiertää ihmiseltä toiselle, kunnes hän sanoo "stop". Se, jonka kädessä avaimenrengas on, kertoo nimensä ja jotain itsestään, esimerkiksi

mieliharrastuksensa. Voidaan sopia aihe, josta esineen saanut kertoo tai annetaan leikkijöiden kertoa, mistä he haluavat. Leikkiä jatketaan, kunnes kaikki ovat saaneet vuoron. (Tutustumis-, vuorovaikutus- ja nimileikit i.a.)

Millainen sinä olet?

Valitaan joku seuraavista kysymyksistä, johon kukin leikkijä vuorollaan vastaa:

"Jos kenkäsi juttelisivat sinusta, mitä ne kertoisivat?"

"Jos lemmikkieläimesi (oikea tai kuviteltu) kertoisi sinusta, mitä se kertoisi?"

"Mikä eläin haluaisit olla. Miksi?"

"Mikä soitin haluaisit olla. Miksi?"

"Mikä on mielestäsi kaunein asia maailmassa. Miksi?" (Tutustumis-, vuorovaikutus- ja nimileikit i.a.)

Sinipunaraitaiset sukat

Leikkijät istuvat piirissä. Leikinhjaaja mainitsee jollekin henkilölle tyypillisen asian, esim. sinipunaraitaiset sukat, jolloin sellaiset omistava huutaa: "Minä" ja sanoo oman nimensä. Seuraavaksi tämä leikkijä sanoo jotakin erikoista jostakin toisesta. (Tutustumis-, vuorovaikutus- ja nimileikit i.a.)

Lankakeräleikki

Leikkijät istuvat piirissä ja heittelevät lankakerää ristiin rastiin. Ensimmäinen heittäjä sitoo langanpään sormeensa, heittää kerän seuraavalle ja sanoo: "Minä olen Marja, kuka sinä olet?". Tämä ottaa langasta kiinni ja heittää kerän edelleen haluamalleen henkilölle. Kerää heitellään, kunnes lanka kulkee ristiin rastiin leikkijöiden välillä. Lanka keritään takaisin käymällä heittelykierros takaperin nimien kanssa. Leikki vaatii ryhmältä yhteistoimintaa, jottei lanka sotkeudu ja kerä pysyy koossa. (Tutustumis-, vuorovaikutus- ja nimileikit i.a.)

RYHMÄHETKI 2:

Sisäleikit:

Näkevät kädet

Kaikille leikkijöille annetaan yhtä aikaa erilainen esine tunnusteltavaksi. Leikkijät eivät saa nähdä esineitä. Esineet kerätään pois ja laitetaan maahan. Jokainen yrittää katsomalla löytää omansa. Jos katsominen ei auta, tunnustellaan niitä uudelleen ja etsitään, kunnes jokainen on löytänyt esineensä. (Liikuntaleikit, i.a.)

Ulkoleikit:

Luontosokko

Liikutaan pareittain siten, että toisella on silmät kiinni ja toinen kuljettaa häntä johonkin luonnon kohteeseen. Sokko tunnustelee kohdetta ja yrittää arvata, mikä se on. Leikki vaikeutuu, kun sokko tuodaan pois kohteen luota ja hänen täytyy silmät avattuaan löytää kohde uudelleen.(Liikuntaleikit, i.a.)

Kulma-ajo

Leikkijät jaetaan neljään ryhmään, jotka asettuvat neljään eri pesään leikkialueen eri kulmiin. Leikkijöistä kaksi valitaan kiinniottajiksi. Kunkin ryhmän on pyrittävä omalta pesältään seuraavalle ja edelleen seuraavalle joutumatta kiinni. Juosta saa missä tahansa leikkialueella, mutta suojassa on vain sillä pesällä, minne on menossa. Etenemään pääsee vasta sitten, kun koko ryhmä on päässyt samalle pesälle. Kiinni saadut asettuvat keskelle leikkialuetta seisomaan. Ryhmä, joka ensimmäisenä ja lukuisimpana on onnistunut pääsemään kotipesälleen, voittaa. (Liikuntaleikit, i.a.)

Halaushippa

Tässä hippaleikissä turvana on halaus. Yksi leikkijöistä on hippa, joka määrää halausryhmän koon. Ryhmän koko voi muuttua leikin aikana. Ollakseen turvassa leikkijöiden pitää muodostaa hipan määräyksen kokoinen halausryhmä. Turvassa saa olla vain hetken ja sitten on jatkettava juoksemista. Siitä leikkijästä, jota hippa koskettaa, tulee uusi hippa. (Ulkoleikit i.a.)

Kiinalainen hippa

Leikitään, kuten tavallista hippaa. Leikkijän, joka jää hipaksi, on pidettävä kättään siinä, mihin hippa häntä kosketti, kunnes saa jonkun toisen kiinni. Hippa tietenkin yrittää koskettaa mahdollisimman hankalaan paikkaan, kuten nilkkaan.(Ulkoleikit i.a.)

Sardiinipurkki

Yksi leikkijöistä menee piiloon muiden pitäessä silmiään kiinni. Etsijät laskevat yhdessä sovittuun lukuun asti ja lähtevät sitten etsimään piilossa olijaa. Leikkijä, joka onnistuu tämän löytämään, menee samaan piiloon. Näin piilossa olijoiden määrä kasvaa. Viimeisestä löytäjästä tulee uudessa leikissä uusi piiloon menijä. Leikki onnistuu parhaiten joko hämärässä tilassa tai ulkona.(Ulkoleikit i.a.)

Polttopallo

Leikkialueelle piirretään iso ympyrä. Leikkijät seisovat ympyrässä ja yksi leikkijöistä seisoo polttajana ympyrän ulkopuolella. Polttaja yrittää pallolla osua ympyrän sisällä olevia polven alapuolelle. Polttaja ei saa astua ympyrän sisään. Ne, joihin pallo osuu, joutuvat myös polttajiksi. Viimeiseksi ympyrään jäänyt on voittaja.(Ulkoleikit i.a.)

Mutakaivelu

Isoon saaviin laitetaan mutaa/hiekkavesiseosta, jonka joukkoon piilotetaan esineitä (esim. muovieläimiä, legopalikoita, tussi, pullo, yms.) Ohjaajalla on lista kaikista saavissa olevista esineistä. Ideana on se, että ryhmästä juoksee kukin vuorollaan viestin tavoin saaville, upottaa käden sinne ja etsii esineen. Kun hän sellaisen löytää, nostaa hän sen ylös ja kertoo, minkä esineen on löytänyt. Näin ohjaaja tietää, mitkä esineistä on löydetty ja mitkä löytämättä. Tämän jälkeen joukkuelainen juoksee joukkueen luo ja antaa luvan seuraavalle mennä saaville etsimään seuraavaa esinettä. Leikissä voi olla määrätty aika, minkä sisällä pitää löytää mahdollisimman monta esinettä tai voidaan ottaa aikaa, kuinka kauan kestää, että kaikki ovat esineet löytäneet. Tätä voi leikkiä myös ilman ajanottoa.

Leikit, jotka soveltuvat ulko- ja sisätiloihin:

Seuraa johtajaa

Yksi leikkijöistä valitaan johtajaksi ja kaikkien on seurattava häntä sekä matkittava kaikkea, mitä hän tekee. Jokainen leikkijä pääsee vuorollaan johtajaksi. Johtaja voi esimerkiksi taputtaa käsiään, nostaa kädet päänsä päälle, kiertää esteitä, hyppiä jne. (Liikuntaleikit, i.a.)

Väri

Yksi leikkijöistä on väri, joka seisoo seinää vasten selin muihin. Toiset asettuvat lähtöviivalle noin 20 metrin päähän väristä. Väri sanoo esimerkiksi: "Se, kenellä on keltaista vaatteissa, saa liikkua kolme kukonaskelta eteenpäin". Värin käskyt vaihtelevat koko ajan väriä vaihdellen ja askeltyyppiä voidaan myös vaihdella (esim. tipun askel, jättiläisen askel jne.). Se, joka ensimmäisenä pystyy koskettamaan väriä ja huutamaan oman nimensä, on seuraava väri. (Ulkoleikit i.a.)

Peili

Yksi leikkijöistä on peili, joka seisoo selin muihin. Toiset asettuvat lähtöviivalle noin 20 metrin päähän peilistä ja yrittävät liikkua kohti peiliä. Peili kääntyy silloin tällöin, yllättäen, liikkujiin päin. Jos hän huomaa jonkun liikkuvan, tämä joutuu palaamaan takaisin lähtöviivalle. Se, joka ensimmäisenä ehtii koskettamaan peiliä ja huutamaan oman nimensä on seuraava peili. (Ulkoleikit i.a.)

Liike jatkuu

Leikkijät seisovat piirissä katsoen edellä seisovan selkää. Leikinohjaaja aloittaa liikkeen, jota hänen takanaan seisova matkii ja jatkaa, samoin kolmas, neljäs jne. Heti kun leikinjohtaja huomaa, että liike on kulkenut piirin ympäri, hän tekee uuden liikkeen, jota seuraava matkii. Näin leikki jatkuu aaltona.(Ulkoleikit i.a.)

Naurukilpailu

Leikkijät istuvat piirissä. Leikinohjaajan annettua merkin pidetään naurumestaruuskilpailut. Määräajan (30 sekuntia) makeimmin nauranut voittaa. Samoin voidaan pitää itkumestaruuskilpailut.(Ulkoleikit i.a.)

Timantinmetsästys

Timantinmetsästyksessä on tarkoituksena joukkueittain kerätä oman joukkueen väriset timantit omaan kotipesään. Leikkiä voi leikkiä sekä sisä- että ulkotiloissa. Huoneeseen asetetaan esimerkiksi muovikuppeja/ ulkoalueelle esimerkiksi kartioita sekaisin. Kuppien/ kartioiden alle laitetaan sekaisessa järjestyksessä timantteja (voivat olla esimerkiksi erivärisiä paperin paloja, legopalikoita, helmiä, tms. kunhan värit erottaa hyvin ja jokaisen joukkueen värisiä timantteja on yhtä monta, esimerkiksi 10 kpl.) Timantit piilotetaan kartioiden/mukien alle sekaisin. Yhden kartion/kupin alla voi olla useatakin väriä, ja useampi kappale vaikkapa

samaa väriä. Jonkun kartion/Kupin alla ei tarvitse välttämättä olla mitään. Ideana on se, että kun joukkueet saavat merkin heistä jonon ensimmäinen juoksee jollekin kartiolla/kupille ja katsoo onko sen alla hänen joukkueensa väristä timanttia. Jos on, hän ottaa sen ja tuo kotipesään ja antaa seuraavalle joukkueen jäsenelle luvan lähteä. Jos kartion/kupin alla ei ole timanttia, hän joutuu palaamaan tyhjin käsin pesälle, jolloin seuraava kilpailija yrittää vuorostaan onneaan. Mikäli kartion alla on oman joukkueen värisiä timantteja enemmän kuin yksi, ei hän saa ottaa niistä mukaansa kuin yhden. Toki hän voi jonossa seuraavana olevalle joukkueen jäsenelle antaa vinkin, missä niitä oman joukkueen värisiä timantteja on. Pelin voittaa se joukkue, joka on ensimmäisenä löytänyt kaikki, esimerkiksi 10 timanttia.

RYHMÄHETKI 4:

Perhekuvan tekemisessä voi käyttää omaa luovuuttaan. Erilaisia materiaaleja, kyniä, papereita, tarroja yms. voi hyödyntää hyvin perhekuvaa työstettäessä. Ryhmätuokiossa tulee ottaa huomioon ryhmän hienomotoriset taidot. Kaikki ryhmäläisistä eivät välttämättä pysty/ osaa esimerkiksi leikata saksilla tai piirtää. Joillakin ryhmäläisistä saattaa olla esimerkiksi kehitysviivästymää tms. Tämän vuoksi on hyvä, että varalla on myös tarroja ja kuvia, joita voi liimata paperille omaksi perheeksi.

Edellisenä päivänä kerättyjä luonnonmateriaaleja varten kannattaa varata maaleja/ sormivärejä, joilla niitä voi maalata mieleisikseen ja liimailla esimerkiksi kartongille. Koristeluun voi käyttää silkkipaperia, kartonkeja, mitä nyt ikinä keksii. Tarkoituksena on se, että lapset saavat itse olla luovia ja ohjausta annetaan vain tarvittaessa.

Jos aikaa jää leikkimiseen, katso vaihtoehtoiset leikit ryhmähetki 2 kohdalta.

RYHMÄHETKI 5:

Vieraiden esineiden poimiminen luonnosta:

Ohjaajat ovat jo aiemmin etsineet jonkin alueen/polun jonka varrelle ovat piilottaneet esineitä, jotka eivät kuulu luontoon (esimerkiksi sakset, teippirulla, lego-palikka, hiuspompula, leikkiauto yms.).Lasten tehtävänä on yhdessä etsiä nämä esineet luonnosta ohjaajien osoittamalta alueelta.

Tarkoituksena on, että lapset saisivat leikkiä uusien tovereidensa kanssa, mutta tarvittaessa kannattaa hyödyntää tähän liitteeseen koottuja leikkejä, jotka löytyvät "Ryhmähetki 2" -otsikon alta.

LÄHTEET:

- Liikuntaleikit i.a. Mannerheiminlastensuojeluliitto. Palvelun tekninen toteutus vNetCon Oy. Viitattu. 28.2.2010.
<http://vanhemmat.mll.fi/leikkipaikka/liikuntaleikit.php?dir=/leikkipaikkahttps://essi.diak.fi/owa/auth/logoff.aspx?Cmd=logoff>
- Tutustumis-, vuorovaikutus- ja nimileikit i.a. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Palvelun tekninen toteutus vNetCon Oy. Viitattu. 28.2.2010.
http://vanhemmat.mll.fi/leikkipaikka/tutustus_ja_vuorovaikutusleikit.php?dir=/leikkipaikkahttp://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417
- Ulkoleikit i.a. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Palvelun tekninen toteutus vNetCon Oy. Viitattu. 28.2.2010.
<http://vanhemmat.mll.fi/leikkipaikka/ulkoleikit.php?dir=/leikkipaikka>

SATUEHDOTUKSIA:

- Hannes Hirvi ja entäjossit. (Gary Oliver ja Norman Wright. Kirjasarjasta Lapsen tunteet. Kirjatoimi: Tampere.)
- Otso Onninen hymy hukassa. (Gary Oliver ja Norman Wright. Kirjasarjasta Lapsen tunteet. Kirjatoimi: Tampere.)
- Peten ja Paten rohkeus löytyy. (Gary Oliver ja Norman Wright. Kirjasarjasta Lapsen tunteet. Kirjatoimi: Tampere.)
- Jesse Jänis ja punaiset korvat. (Gary Oliver ja Norman Wright. Kirjasarjasta Lapsen tunteet. Kirjatoimi: Tampere.)
- Ruma ankanpoikanen

LIITE 2: Arviointilomake produktion arvioijalle

SUUNNITTELU:

Onko ohjelmarunko selkeä ja käyttökelpoinen?

Oliko suunnitelma perhehoidon toiveiden mukainen?

Kehittämissuhteita?

RYHMÄHETKI 1 (Esittelyt ja tutustuminen, ryhmäyttäminen)

Miten toiminnalle asetetut tavoitteet toteutuivat?

Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Kehittämissuhteita?

RYHMÄHETKI 2: (Ryhmytyminen jatkuu, sosiaalisten taitojen tukemista vertaisryhmässä)

Miten toiminnalle asetetut tavoitteet toteutuivat?

Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Kehittämissuhteita?

RYHMÄHETKI 3 (Ei arvioida, perhehoidon suunnittelema)

RYHMÄHETKI 4: (Perhekuvan tekeminen, sosiaalisten taitojen tukeminen vertaisryhmässä)

Miten toiminnalle asetetut tavoitteet toteutuivat?

Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Kehittämisehdotuksia?

RYHMÄHETKI 5 (Ryhmän sulkeminen)

Miten toiminnalle asetetut tavoitteet toteutuivat?

Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Kehittämisehdotuksia?

OHJAAJIEN TOIMINTA

Oliko ohjaajien toiminta ja ohjeiden anto selkeätä ja johdonmukaista?

Saivatko ohjaajat luotua toiminnallaan turvallisuuden tunnetta ryhmään?

Miten ohjaajat ottivat huomioon tämän ryhmän lasten tarpeet/erityispiirteet?

Mitä olisi voinut tehdä toisin?